

۱۷۲۹

وزارت آموزش و پرورش

سازمان آموزش و پرورش استثنایی

پژوهشکده کودکان استثنایی

تحلیل محتوای کتاب فارسی دوم ابتدایی

ویژه ناشنوایان

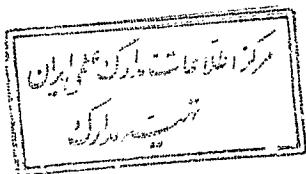
۱۳۸۰ / ۷ / ۳۰

مجری طرح

رضاهماںی

همکار اصلی

مسعود مرتضوی

بسمه تعالی

یکی از مهمترین مراحل پژوهش که بدون آن فرایند تحقیق ناتمام می‌ماند، انتشار نتایج و یافته‌های پژوهشی است. در واقع هدف از پژوهش کشف واقعیتها و آگاه کردن سایر محققان و آحاد مردم از نتایج حاصله است. بنابراین انتشار یافته‌های پژوهشی نه تنها به ارتباط مؤثر و مستمر بین پژوهشگران هنجر می‌شود بلکه به همگانی کردن داشت و پژوهش که نتایج ارزشمندی به دنبال دارد، نیز کمک می‌کند. پژوهشکده کودکان استثنایی در راستای اهداف خود و به هنظور آگاه کردن محققان، معلمان و والدین صبور این کودکان و سایر علاوه‌مندان به انتشار نتایج پژوهشها و بررسی‌ها در قالب کتاب اقدام کرده است. لمید است این حرکت گاهی مؤثر در جهت پرکردن خلا، موجود در زمینه کمبود منابع در حیطه کودکان استثنایی باشد و علاوه‌مندان این حیطه بتوانند باهطالعه این کتاب به پاسخ سوالات خویش در این زمینه دست یابند.

با توجه به آنکه بر قامه ریزی و ظارت علمی بر تأثیر کتب درسی، توسط پژوهشکده انجام شده است سعی داریم با نقد کتب تأثیر شده و بررسی هطالب آنها از جنبه‌های مختلف، پویایی در امر تأثیر حفظ گردد. به همین منظور ضمن تشویق دست‌اندرکاران کتب درسی به بررسی علمی کتب، سعی در ایجاد روحیه پرسشگری، نقادی و نقد پذیری داریم. با اعتقاد بالین موضوع که کار حاضر نیز خود می‌تواند در بوته نقد قرار گیرد.

“تحلیل محتوای کتاب فارسی دوم ابتدایی” با همت و تلاش زاید الوصف آقایان رضا هجمانی و مسعود هرتضوی در پژوهشکده کودکان استثنایی تهیه شده است که از آنها تشکر و قدردانی می‌شود.

امیدوارم این کوشش ناچیز دوستداران علم را به کارآید، آیندگان را سودمند نقد و به عنوان اقدامی آغازین هورد توجه محققان، کارشناسان، معلمان و دانشجویان قرار گیرد. با اعتقاد به این اصل که رشد انسان در خطای پذیری او است و با توجه به این حقیقت که در هر کاری لامکان لغزش و خطای وجود دارد، از شما خواهند گان عزیز متواضعانه انتظار می‌رود ما را پاری کنید و با یاد آوری‌های عالمانه و مسئولانه خود به عنای آثار پژوهشی آینده بیفزایید. پذیرای انتقادهای سازنده شما که به طور مکتوب به آدرس پژوهشکده استثنایی ارسال می‌شوند، هستیم.

علی اصغر گاکو جویباری

رئیس پژوهشکده کودکان استثنایی

صفحه

عنوان

۲۶	تعریف تحلیل محتوا
۲۸	کاربردهای تحلیل محتوا
۳۰	مراحل تحلیل محتوا
۳۳	ویژگیهای مطلوب کتابهای درسی
۳۵	بررسی ویژگیهای مطلوب کتاب درسی
۴۰	۲-۲- بخش دوم: تحقیقات انجام شده

۳- فصل سوم: روش‌شناسی تحقیق

۴۵	۳-۱- روش پژوهش
۴۵	۳-۲- جامعه و نمونه آماری
۴۵	۳-۳- ابزار اندازه‌گیری
۴۷	۳-۴- روش‌های تجزیه و تحلیل اطلاع

۴- فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات

۴۹	۴-۱- محاسبه سطح خوانایی کتاب
۵۱	۴-۲- تحلیل محتوای کتاب
۵۱	درس اول: اولین روز درس
۵۷	درس دوم: رحمت خدا
۶۱	درس سوم: باد
۶۷	درس چهارم: چراغ راهنمای
۷۲	درس پنجم: حیوان مفید
۷۷	درس ششم: نماز

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

چکیده

۱- فصل اول

۱	۱-۱- مقدمه
۲	۱-۲- بیان مسأله
۳	۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش
۴	۱-۴- اهداف پژوهش
۵	۱-۵- سؤالهای پژوهش
۵	۱-۶- تعریف متغیرها

۲- فصل دوم: گستره موضوع مورد بررسی و پیشنهاد تحقیق

۸	مقدمه
۹	۲-۱- بخش اول: گستره موضوع مورد بررسی
۹	تاریخچه برنامه‌ریزی درسی
۲۰	تعاریف ارزشیابی
.....	ارزشیابی برنامه‌های درسی ۲۱
۲۳	موضوعات اساسی ارزشیابی برنامه
۲۵	مفهوم تحلیل محتوا یا تحلیل کتاب درسی
۲۶	هدف تحلیل محتوا

چکیده

این پژوهش به «تحلیل محتوای کتاب فارسی دوم ابتدایی ویژه ناشنوایان» می‌پردازد.

اهداف اصلی پژوهش، بررسی و تحلیل محتوای کتاب و تعیین سطح خوانایی کتاب می‌باشد، روش پژوهش، روش تحلیلی (مطالعه مستقیم کتاب) می‌باشد. تحلیل محتوای کتاب با استفاده از مدل «تناسب متن با اهداف آموزشی کتاب» و سطح خوانایی کتاب با استفاده از روش و نمودار سطح خوانایی فرای صورت گرفته است.

نتایج تحلیل محتوای کتاب نشان داد که بعضی از قسمتهای کتاب دارای اشکال می‌باشد که نیاز به اصلاح می‌باشد. همچنین سطح خوانایی کتاب برای دانشآموزان پایه دوم ابتدایی مناسب است.

عنوان

صفحه

۸۲	درس هفتم: همکاری
۸۸	درس هشتم: روستا
۹۴	درس نهم: عبور از خیابان
۹۹	درس دهم: دوستان ما
۱۰۲	درس یازدهم: انقلاب اسلامی ایران
۱۰۶	درس دوازدهم: کاردستی
۱۱۰	درس سیزدهم: هفت سین
۱۱۲	درس چهاردهم: فصل بهار
۱۱۶	درس پانزدهم: مهربانی

۵- فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۱۲۱	۱- ۵- یافته‌های پژوهش
۱۲۳	۲- ۵- محدودیتهاي پژوهش
۱۲۳	۳- ۵- پیشنهادهای پژوهش
۱۲۵	منابع

فصل اول

مقدمه:

یکی از اساسی‌ترین مسایل در هر نظام آموزشی و تربیتی مساله انتخاب مطلوب محتوای مناسب برای آموزش و تدریس می‌باشد. این امر در گذشته بصورت انتقال تجربیات و دانسته‌ها از نسلی به نسل دیگر صورت می‌گرفت و تقریباً از سال ۱۹۱۸ به بعد مفاهیم جدیدی چون، چگونگی انتخاب اهداف و آموزش، نحوه انتخاب محتوای درس و سازماندهی فعالیتهای آموزشی توسط افرادی چون راگ^۱ (۱۹۲۸) و کازول^۲ و کمپل^۳ (۱۹۳۵) به صورت علمی مورد توجه قرار گرفت و امروزه هم مشاهده می‌شود که وظیفه نظامهای آموزشی دیگر تنها انتقال تمدن و میراث فرهنگی گذشته جامعه نیست بلکه به کانونی برای پذیرش تحولات و انطباق با نوآوریهای علمی و تکنولوژی تبدیل شده که سعی می‌کند برنامه‌های آموزشی را متناسب با این تحولات و بر اساس نیازهای فراگیران تدوین کند و در این باره سعی شده محتوا، اهداف و روش‌های آموزشی انتخاب شده در هر نظام با محیط‌های متفاوت فرهنگی، اجتماعی، طبیعی و سیاسی و نیز رغبتها و نیازهای افراد جامعه به خصوص فراگیران، سازگاری داشته باشد.

بنابراین مشخص می‌شود که در جوامع پیشرفت‌هه فعلی، سپردن امر انتخاب محتوای آموزشی و برنامه‌های درسی به شانس یا تصادف، مشکل آفرین خواهد بود و تلاش صاحب‌نظران و برنامه‌ریزان درسی نیز

¹ - Rugg

² H.Caswell

³ D.Combell

بر این امر متمرکز شده است که با دقت و تعمق بیشتری به توصیف و ارائه ملاکهای مناسب برای انتخاب محتوا برای مقاطع یا دوره‌های مختلف تحصیلی توانا سازند.

۲-۱- بیان مسئله

برنامه و محتوای کتاب درسی یکی از عناصر مهم نظام آموزش و پرورش است و در تحقق اهداف نظام آموزشی نقش اساسی و کیفی دارد. اگر برنامه‌های درسی و محتوای کتابهای مربوط به برنامه هماهنگ و همسو با اهداف کلی و جزئی نظام نباشد نمی‌توان نسبت به تحقق هدفهای مورد انتظار امیدی داشت. از آنجا که نظام آموزش و پرورش ایران متمرکز و برنامه، کتاب و معلم محورهای اساسی آموزشی و یادگیری هستند و با توجه به اینکه در بسیاری از موارد، کتاب درسی تنها وسیله آموزشی است که در اختیار معلم قرار دارد و فرآیند تدریس و یادگیری صرفاً به اتکاء محتوای برنامه و مفاهیم و ارزش‌های مطرح شده در آن صورت می‌گیرد و نیز انواع ارزشیابیهای تحصیلی و امتحانات و گزینشهای متعدد بر اساس محتوای کتابهای درسی و برنامه آموزشی مربوط صورت می‌گیرد و نیز انواع ارزشیابیهای تحصیلی و امتحانات و گزینشهای متعدد بر اساس محتوای کتابهای درسی و برنامه آموزشی مربوط صورت می‌گیرد نقش کتاب درسی بعنوان محتوای برنامه آموزشی بسیار مهم تلقی شده است و جای تعمق و بررسی فراوان دارد.

بازنگری ، تجدید نظر و اصلاح برنامه و محتوای کتابهای درسی در زمینه‌های رشد برنامه‌ریزی و به تبع آن رشد و پیشرفت تحصیلی را فراهم می‌آورد. در این پژوهش کتاب فارسی دوم ابتدایی ویژه دانش‌آموزان ناشنوا از نظر محتوا مورد بررسی قرار می‌گیرد. برای تحلیل محتوای کتاب از روش «تناسب متن با اهداف آموزشی» درس استفاده می‌گردد. این پژوهش بدبناه تشخیص نقاط ضعف و اشکالات احتمالی کتاب مذکور است تا با اطلاعات فراهم شده بتواند اصلاحات لازم را در مورد محتوای کتاب به اطلاع مسئولین امر و صاحب‌نظران رساند.

۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش

یکی از عوامل مؤثر در پیشرفت نظام آموزش و پرورش هر کشور، محتوای برنامه‌های درسی و چگونگی برنامه‌ریزی درسی است. اهمیت این موضوع موجب شده است تا محتوای درس به عنوان عنصر اصلی و هسته مرکزی برنامه‌های تعلیم و تربیت همواره مورد توجه فلاسفه، علماء و مربیان تعلیم و تربیت و نظریه پردازان آموزشی و درسی قرار گیرد.

از طرفی اهمیت کتابهای درسی و محتوای آنها در نظامهای آموزشی متمرکز، مانند ایران که تقریباً تمام مراحل آموزشی بر اساس محتوای کتاب تعیین و اجرا می‌شود بیش از سایر نظامهای آموزشی می‌باشد و به خاطر همین اهمیت و تاکید بیش از حد است که امروزه برنامه‌های درسی را بهترین عامل درامر یادگیری می‌دانند و نیروهای متخصص نیز با توجه به این موضوع که برنامه و محتوای آموزشی وسیله‌ای است که

در صورت جذاب بودن، امکان یادگیری را افزایش می‌دهد، سعی دارند در تهیه محتوای درسی و آموزشی به معیارهایی چون نژاد، سن، جمعیت، شغل، طبقه‌بندیهای اجتماعی و ... در متون و تصاویر کتابها توجه کنند تا هم مشکلات آموزشی را کاهش دهند و هم در فراگیران ایجاد انگیزه نمایند تا آنان با علاقه بیشتری به امر آموزش و یادگیری بپردازنند.

"تحلیل محتوا خصوصاً" در مورد محتوای کتب فارسی که مهمترین ابزار آموزش زبان رسمی(بخصوص در دوره ابتدایی) است بسیار با اهمیت می‌باشد، زیرا زبان در یک نظام وسیله انتقال مفاهیم و مقاصد است، پس اینگونه کتب باید به گونه‌ای تنظیم شوند تا راهگشای دریافت مفاهیمی باشند که کودک و نوجوان از طریق آنها به مفاهیم دیگر دروس مانند علوم، دینی، اجتماعی و ... برسد. بنابراین در انتخاب متون فارسی باید هم پرورش زبان مادری و استفاده صحیح از کلمات در گفتار مدنظر قرار گیرد و هم ارتباط دادن این مفاهیم با زندگی روزمره و نیازهای فراگیران تا ضمن آموزش صحیح زبان مادری و رسمی کشور پایه موفقیت در سایر دروس تحکیم پیدا کند و از بروز مشکلات آموزشی که در سالهای تحصیلی و بعد بروز خواهد کرد، جلوگیری شود. در این پژوهش به بررسی و تحلیل کتاب فارسی دوم ابتدایی ویژه دانشآموزان ناشنوا پرداخته می‌شود.

۱-۴- اهداف پژوهش

- بررسی و تحلیل محتوای کتاب فارسی دوم ابتدایی ویژه
دانشآموزان ناشنوا

- تعیین سطح خوانایی کتاب

۱-۵- سؤالهای پژوهش

- آیا محتوای کتاب فارسی با شرایط دانشآموزان ناشنوای دوم ابتدایی مناسب است؟
- آیا سطح خوانایی کتاب فارسی درسطح فراغیران دوم ابتدایی است؟

۱-۶- تعریف متغیرها:

الف: تعریف نظری متغیرها:

- تحلیل محتوا (Content Analysis): یک روش پژوهش منظم برای توصیف عینی و کمی محتوای کتابها و متون برنامه درسی و یا مقایسه پیامها و ساختار محتوا با اهداف برنامه درسی است.
(یار محمدیان ۱۳۷۴ ص ۶۱)
 - سطح خوانایی کتاب: بدین معنی است که سطح خواندن کتاب در حد چه کلاسی است بعبارت دیگر نحوه تنظیم متن از چه درجه سادگی یا دشواری برخوردار است.
- ب: تعریف عملیاتی متغیرها
- تحلیل محتوا: این متغیر از طریق روش تناسب متن با اهداف آموزش درس در زمینه کتاب فارسی دوم ابتدایی ویژه دانشآموزان ناشنوا، صورت می‌گیرد.

- سطح خوانایی کتاب: این متغیر از طریق روش فرای (۱۹۵۱) مورد بررسی قرار می‌گیرد.

فصل دوم:

گسّرە موضووع مورد بىرلەسى ۋ

پېشىنە تەقىق

مقدمه

برنامه درسی، متشکل از عوامل و عناصری است که از میان آنها کتاب درسی بیشترین اهمیت را دارد. تدوین مناسب محتوای کتاب با توجه به اصول برنامه‌ریزی درسی، شرایط لازم برای تدریس و اجرای صحیح محتوا را فراهم می‌سازد. به منظور تعیین میزان مناسب بودن محتوای درس تعیین شده برای دانش‌آموزان باید محتوا مورد ارزشیابی قرارگیرد. ارزشیابی صحیح از محتوای کتاب درسی با توجه به سایر عوامل مؤثر در کارایی آموزشی، امکان قضاوت و تصمیم‌گیری در مورد مطلوب بودن محتوا را فراهم می‌سازد.

این فصل شامل دو بخش می‌باشد. بخش اول گستردۀ موضوع مورد بررسی که شامل بحث‌هایی در زمینه تاریخچه برنامه‌ریزی درسی، مراحل برنامه‌ریزی درسی، مفهوم تحلیل محتوای کتاب درسی، کاربرده تحلیل محتوا، مراحل تحلیل محتوا و ویژگیهای مطلوب کتابهای درسی، می‌باشد. و بخش دوم شامل تحقیقات انجام شده در زمینه موضوع مورد بررسی می‌باشد.

بخش اول: گستره موضوع مورد بررسی

تاریخچه برنامه‌ریزی درسی

با توجه به اینکه برنامه‌ریزی درسی یک علم جوان محسوب می‌شود، اما دارای سوابق تاریخی قابل توجهی می‌باشد. «برودی^۱ معتقد است که قدیمی‌ترین نمونه یک برنامه جامع، در کتاب جمهوریت افلاطون است که در آن احتیاجات جامعه و برنامه مدارس برای برآوردن آن احتیاجات، در نظر گرفته شده است.» یا فیلیپ کومز^۲، تحت عنوان اسلاف برنامه‌ریزی اشاره می‌کند که گزنوون در قانون اساسی اسپارت قدیم آورده است که چگونه اسپارتیها در دو هزار و پانصد سال پیش، برنامه‌ریزی آموزشی خود را مطابق هدفهای صریح نظامیو اقتصادی تنظیم می‌کردند. (امینی، ۱۳۷۴)

تا قبل از قرن نوزدهم یک دیدگاه سنتی در برنامه‌ریزی درسی، محور و اساس کار را تشکیل می‌داد. مبنای این دیدگاه، موضوع یا دانش از پیش اندوخته شده بشر، یعنی دستاوردها و تجارب اندوخته شده علمی بود به عبارت دیگر مفهوم برنامه‌ریزی درسی را منحصر به «موضوع مداری» می‌دانستند.

به عقیده موضوع مداران، ماهیت حقیقی انسان را تعقل و قدرت اندیشه او تشکیل می‌دهد. بدین ترتیب وظیفه تربیت، پرورش قوه تعقل است. لذا می‌بایست از طریق آموزش و تمرین، قوای عقلانی را پرورش داد. اما

¹ - Brede

² - F. cums

کمک با بروز نظریات جدید در علوم مختلف، بخصوص روانشناسی، این عقیده مورد انتقاد قرار گرفت و برنامه‌ریزی موضوع مدار، جای خود را به برنامه‌ریزی «کودک مدار» داد.

در قرن هیجدهم و نوزدهم میلادی، زمینه برای یک تحول عظیم و شگرف در دیدگاه فلسفه آموزش و پرورش بطور اعم، در هدفها و ترتیب تهیه و تنظیم برنامه‌های آموزشی بطور اخص بوجود آمد. افکار و نظریات متفکران و مربیان چون کمینوس و روسو، انقلابی در تعلیم و تربیت همچون انقلاب کپرنيکوس، در علم نجوم، پدیدار نمود. این انقلاب که به انقلاب کپرنيکی در تعلیم و تربیت معروف است، توجه مربیان را از انتقال دادن دانش، آن هم بصورت حفظ کردن طوطی وار و انباشتن ذهن، به طرف طبیعت و ماهیت یادگیرنده و لزوم توجه به استعدادها، علائق و توانائیهای او معطوف نمود.

بنابراین تغییرات و تحولات در دانش، بویژه پیشرفت علوم تجربی و توجه به ماهیت یادگیرنده و بروز نظرات جدید در فرایند یادگیری، از سوی دیگر تغییرات و تحولات در شرایط زندگی اجتماعی و پیشرفت تکنولوژی و همچنین افزایش انتظارات از نقش مدرسه در جامعه و در نتیجه نیاز به ارتباط میان مطالعات مدرسه‌ای در برنامه‌ریزی درسی با زندگی اجتماعی یادگیرنده و نیازهای جامعه، موجباتی را فراهم آورد که دانش پژوهان و برنامه‌ریزان درسی در باب مفاهیم و تعاریف سنتی و محدود برنامه‌ریزی درسی، تجدد نظر و اصلاحات گسترده‌ای بعمل آورند.

مراحل برنامه‌ریزی درسی

در فراگیران برنامه‌ریزی درسی چهار مرحله اساسی وجود دارد که عبارتند از:

الف: تدوین اهداف.

ب: فراهم آوردن فرصت‌های یادگیری.

ج: سازماندهی فرصت‌ها و فعالیتهای یادگیری.

د: ارزشیابی. (تايلر، ترجمه کظيمى، سال ۱۳۷۰)

الف: مشخص کردن هدفهای برنامه :

نخستین تصمیمی که باید در جریان برنامه‌ریزی، اتخاذ شود، به مشخص کردن هدفهای برنامه مربوط می‌شود. «هدفها در واقع مقصد نهائی تعلیم و تربیت، یا نتایجی را مشخص می‌سازد که انتظار می‌رود پس از اجرای یک برنامه آموزشی، بتوان آن نتایج را در رفتار یادگیرنده‌گان مشاهده کرد.» (ریچارد، ترجمه کیامنش، ۱۳۷۳).

آنچه که در اینجا مطرح می‌شود، «رفتارهای مورد انتظار» است، به عبارت دیگر چه رفتارهایی را باید از یادگیرنده‌گان، انتظار داشته باشیم که برای تحقق آنها باید فعالیتهای آموزشی را سامان دهیم.

رالف تایلر به سه منبع به عنوان منابع اساسی استخراج اهداف آموزشی اشاره می‌کند که عبارتند از :

۱- مطالعه یادگیرنده‌گان ۲- مطالعه دانش و استفاده از نظر

متخصصان مواد درسی

۳- مطالعه جامعه. (ترجمه کظيمى ۱۳۷۰)

در رابطه با تدوین اهداف آموزشی دو سؤال مطرح می‌شود: اولاً "چه تغییراتی باید در رفتار یادگیرندگان صورت گیرد؟ ثانياً" کدامیک از این تغییرات با توجه به امکانات و موقعیتها و توانائیهای یادگیرندگان و جامعه قابل وصول و در حد توان می‌باشد؟

در این زمینه تایلر، فلسفه و روانشناسی را بعنوان دو ابزار کمک دهنده برای انتخاب اهداف معرفی می‌کند که با استفاده از آنها، اهداف متعدد و متنوعی که از سه منبع فوق استخراج شده‌اند، بررسی کرده تا بهترین و مناسب‌ترین اهداف را با توجه به نیازهای فردی و اجتماعی از یک طرف و دانش و تکنولوژی در حال توسعه از سوی دیگر انتخاب شود.

در اهمیت این دو ابزار، تایلر معتقد است که هر گونه تحقیق و تفحص در خصوص اهداف، بدون پاسخ به سؤالات روانشناسی و فلسفه، بایستی نا تمام شمرده شود.

ب: انتخاب محتوا در برنامه‌ریزی درسی

در دومین مرحله از برنامه‌ریزی درسی، مسئله انتخاب محتوا مطرح می‌شود. اصولاً "انتخاب محتوا باید بر اساس ضوابطی خاص صورت گیرد که به تحقق اهداف مورد نظر، منتهی شود.

رالف تایلر به پنج اصل برای انتخاب تجارب و فعالیتهای یادگیری اشاره می‌کند. او در ابتدا، به مفهوم فعالیت یادگیری پرداخته و معتقد است که اصطلاح فعالیت یادگیری مترادف با محتويات درسی یک دوره تحصیلی و یا فعالیتهایی که توسط معلم صورت خواهد گرفت،

نیست. اصطلاح فعالیت یا تجربه یادگیری به عمل متقابل میان یادگیرنده و شرایط خارجی موجود در محیط که وی می‌تواند به آنها عکس العمل نشان دهد، دلالت دارد.

یادگیری از طریق رفتار فعالانه دانشآموز، صورت می‌پذیرد و آنچه موجب یادگیری می‌شود، درست همان فعالیتهایی است که شخص یاد گیرنده، خود انجام می‌دهد، نه آنچه معلم می‌کند. معلم در واقع، جهت دهنده و هماهنگ کننده فعالیتهای دانشآموزان است. آنچه در اینجا مطرح می‌شود، مسئله انتخاب نوع تجارب و فعالیتهای یادگیری است که معلوم شود، اولاً: چه نوع تجارب و فعالیتهای یادگیری است که معلوم و فعالیتها، موجبات تحقق هدفهای معینی را فراهم خواهد نمود، و ثانياً: چه شرایطی را باید ایجاد نمود تا آن نوع تجارب و فعالیتهای یادگیری مطلوب را در فرد دانشآموز برانگیزد.

در رابطه با انتخاب تجارب و فعالیتهای یادگیری، اولین اصل آن است که برای تحقق هر هدف تربیتی، دانشآموز، باید فعالیتها و تجاربی داشته باشد که به او فرصت دهد تا نوع رفتاری که لازمه آن هدف است، تمرین کند. به عبارت دیگر، اگر یکی از هدفهای مطلوب، پرورش مهارت در مکالمه زبان فارسی باشد، این هدف تحقق نخواهد یافت مگر آنکه تجارب و فعالیتهای یادگیری، فرصتهای فراوانی را برای تمرین، مکالمه، در اختیار دانشآموز بگذارد. دومین اصل آن است که تجارب یادگیری باید چنان باشد که دانشآموز از انجام رفتارهای مربوط به آن هدف، احساس رضایت کند. سومین اصل

کلی مربوط به تجارب یادگیری آن است که عکس العملهای مطلوب این تجارب و فعالیتها، باید در محدوده امکانات گروه دانشآموزان شرکت کننده باشد، به عبارت دیگر، تجارب مذکور باید با مکتبیات کنونی دانشآموزان و استعداد و آمادگی و سایر خصوصیات وی، متناسب باشد.

چهارمین اصل آن است که برای وصول به یک هدف تربیتی معین، از تجارب و فعالیتهای مختلفی می‌توان استفاده نمود. هر تجربه آموزشی که با ملاکهای یادگیری مؤثر و هماهنگ باشد، می‌تواند برای تحقق هدفهای تربیتی مطلوب مورد استفاده قرار گیرد. به عبارت دیگر، برای هر یک از هدفهای تربیتی مطلوب، تعداد بی‌شماری تجربه آموزشی را می‌توان یافت که بکاربستن آنها وصول بدان هدف را امکان پذیر خواهد ساخت.

اصل پنجم آن است که یک تجربه یادگیری معین، معمولاً نتایج متعدد ببار می‌آورد. مثلاً هنگامی که دانشآموز، سعی می‌کند با زبان فارسی آشنا شود، با فرهنگ و آداب معاشرت مردم نیز آشنا می‌شود برنامه‌ریزی درسی بدون ضابطه مشخص، نمی‌تواند اهداف خود را تأمین نماید، و حتی تدوین و تعقیف هدفی برای برنامه‌ریزی درسی بدون ضابطه ورعایت الگوها و ملاکهای خاص، قابل تصور نیست و باید یکسری ضوابطی را در برنامه‌ریزی درسی، مدنظر قرار داد. این ضوابط به نقل از الف لوى عبارتند از:

الف: محتوای برنامه‌ریزی درسی باید مطالب مربوط به میراث فرهنگی جامعه را در برداشته باشد.

ب: ارتباط با مسائل روز: یکی از اساسی‌ترین مسائلی که در انتخاب محتوا باید مد نظر قرار گرفته شود، نیازهای جامعه است. هنگام انتخاب محتوا باید به موضوعها و مسائلی که برای جامعه حائز اهمیت است، ارجحیت داده شود.

ج: محتوای برنامه‌ریزی درسی، باید پایه‌ای برای آموزش مدام (آموزش‌های بعدی) باشد. در این زمینه باید محتوا طوری انتخاب شود که یادگیری بعدی در نظام آموزش رسمیو غیر رسمیرا تسهیل و میسر سازد.

د: محتوای برنامه‌ریزی درسی باید طوری انتخاب شود که فرصت مناسب برای انواع فعالیتهای یادگیری را فراهم آورد. به عبارت دیگر محتوای برنامه‌ریزی درسی، باید بر روی انواع فعالیتهای یادگیری که از حواس استفاده می‌کند، چه در کلاس درس (بطور گروهی) و چه در خارج از آن (بطور انفرادی)، تأکید داشته باشد. یعنی محتوای برنامه‌ریزی درسی باید انواع فعالیتهای یادگیری را مانند مباحثه، آزمایش، تجزیه و تحلیل مطالب در نظر داشته باشد. در فعالیتهای یادگیری که از روشهای گوناگون و حواس مختلف استفاده می‌شود، انگیزش و توانائیهای یادگیرنده افزایش می‌یابد (لوی ترجمه مشایخ،

(۱۳۷۳)

بطور کلی، لوی معتقد است که اگر در برنامه‌ریزی درسی، به موارد فوق دقت شود، جریان هدایت دانشآموزان به نحو صحیح صورت گرفته و در نتیجه افراد بر طبق علائق و نیازهای فردی و اجتماعی تربیت شده و آموزش‌های صورت گرفته، زمینه‌ها را جهت آموزش‌های بعدی و مستمر ایجاد می‌کند (لوی ترجمه مشایخ، ۱۳۷۳).

مواردی که اینجا مطرح شد، مورد نظر اکثر برنامه‌ریزان و متخصصان نیز می‌باشد. اما بعضی از این موارد به زمینه‌های دیگر نیز اشاره می‌کند که باید در برنامه‌ریزی درسی مورد توجه قرار گیرد. برای مثال رالف تایلر در رابطه با انتخاب محتوا به مسئله توجه به علائق و نیازهای یادگیرنده و توجه به اهداف از قبل تعیین شده را مطرح می‌کند وی خصوصیات مهم تجارب موفقیتهای را که می‌توانند در تحقق اهداف، و مؤثر باشند به شرح زیر خلاصه می‌کند:

- تجارب یادگیری برای پرورش مهارت تفکر

- تجارب یادگیری برای پرورش توانائی و کسب اطلاعات

- تجارب یادگیری برای پرورش نگرش‌های اجتماعی

یکی از مسائلی که در تهیه و تنظیم مواد و محتویات درسی نقش عمده‌ای دارد، توجه به توان ذهنی دانشآموزان است، چون انتخاب و تنظیم محتوا بدون در نظر گرفتن توانائی‌های جسمی و ذهنی یادگیرندگان امری غیر منطقی خواهد بود. بنابراین قبل از هر چیز می‌بایست ماهیت یادگیرندگان مورد بررسی قرار گیرد و با شناخت آنها برنامه‌ریزی صورت گیرد. بطور کلی اگر فعالیتهای پیشنهادی به نحو رضایت بخشی مورد تأیید این

معیار قرار گیرد، باید آنها را از فعالیتهای مناسب جهت یادگیری تلقی نمود که اجرای آنها تحقق هدفهای مورد نظر را تا حد زیادی تضمین خواهد کرد.

ج: سازماندهی مواد و محتویات درسی (فعالیتهای یادگیرنده)

سازماندهی مواد و محتویات درسی یا فعالیتهای یادگیری، یکی از وظایف مهم در جریان برنامه‌ریزی درسی است، زیرا کارآئی روش تدریس و میزان یادگیری فرآگیران، بدان وابسته است. منظور از سازماندهی مواد و محتویات درسی این است که فعالیتهای یادگیری را باید به نحوی با یکدیگر مرتبط نمود که یادگیری مؤثر و مطلوب صورت گیرد. انجام این امر، مستلزم تصمیم گیری درباره چگونگی و طریق عرضه مواد و نظم دادن به محتویات درسی و نیز توالی و ارتباطی است که بر حسب آن باید مواد و محتویات مختلف یا فعالیتهای یادگیری یک برنامه درسی عرضه شود.

برای آنکه فعالیتهای یادگیری بتواند اثرات قاطعی داشته باشد، باید آنها را به نحوی تنظیم نمود و سازمان داد که هر کدام دیگری را تقویت نماید. در تنظیم فعالیتهای یادگیری، ممکن است روابط آنها را از لحاظ زمان یا از لحاظ موضوع بررسی کنیم. این دو نوع رابطه را به ترتیب، رابطه عمودی و رابطه افقی می‌نامند.

تاپلر برای ترکیب و سازماندهی منظم، یک دسته از فعالیتهای یادگیری، سه معیار اصلی را معرفی می‌کند که عبارتند از: ۱- مداومت ۲- فزایندگی

۳- وحدت

منظور از مداومت، تکرار عناصر اصلی برنامه درسی از لحاظ عمودی است. مثلاً اگر در درس فارسی، یادگیری بیان یا ساخت کلی جملات و ترکیبات آنها مد نظر باشد، باید دقت شود که فرصت تمرین و پرورش و تکرار این قسمت، بطور دائم و به کرات، در اختیار دانشآموزان قرار گیردو در واقع چنین استنباط می‌شود که مداومت، یکی از عوامل اساسی و مؤثر سازمان از لحاظ عمودی است.

فزايندگی با مداومت بستگی دارد. اما از آن فراتر است. ممکن است یک عامل اساسی برنامه، بارها عیناً به همان صورت اصلی تکرار شود، بدون اينكه پيشرفت و توسعه در درک، مهارت، نگرش و ساير عوامل حاصل گردد. فزايندگی بعنوان يك معيار، اهميت اين مطلب را مورد تأكيد قرار مي‌دهد که هر تجربه و فعالیت بعدی باید بر اساس فعالیت پيش استوار باشد، اما در عین حال قدری عميق تر و وسیع تر در زمینه همان مواد و مطالب پيش رو، باید دقت شود که معيار فزايندگی، بر تکرار و دوباره کاري تأكيد نمی‌کند، بلکه ناظر بر آن است که فعالitehای یادگیری هر بار در سطحی برتر از دفعه پيش باشد، مثلاً در آموزش ساخت و ترکيب جملات فارسی به دانشآموزان، باید ابتدا ترکيب ساده جملات به آنها ياد داده شود و در مراحل بعد يا در سالهای بعد، شکلهای مختلف جملات، در زمانها و يا ترکیبات مختلف، بصورت پيوسته و مرتبط به آنها آموزش داده شود و حتی اين مسئله – نسبت سادگی دروس متقدم بر دروس متاخر – در ترتیب دروس نیز باید رعایت گردد.

معیار وحدت، بر روابط افقی فعالیتهای مورد نظر برنامه دلالت دارد. سازمان این فعالیتها و تجارب باید چنان باشد که به دانشآموز به نحو فزاینده‌ای کمک کند تا نظری مشکل و هماهنگ پیدا کند. و رفتار خویش را در قبال عوامل و عناصری که باید با آنها سروکار دارد، وحدت و هماهنگی بخشد. همچنین باید دید که چگونه می‌توان این مطلب را با سایر مطالبی که در دروس دیگر وجود دارد، مربوط ساخت تا بدین ترتیب در نظرات و مهارتها و نگرشها و سایر خصوصیات دانشآموزان وحدت و تشکل هر چه بیشتر بوجود آورد.

رابطه انتخاب محتوا و روش تدریس

از آنجا که روش تدریس در فراگیری دانشآموزان بسیار مهم می‌نماید، باید روش تدریس مناسب با محتوای کتاب انتخاب گردد و بر اساس محتوا، روش تدریس نیز مشخص گردیده و به مریبان و معلمان اعلام گردد، البته عده‌ای، تدریس و روش را جدا از مرحله برنامه‌ریزی تلقی می‌کنند. ولی باید در نظر داشت که روش و الگوهای تدریس باید با نوع محتوا، توأم در قالب برنامه‌ریزی درسی قرار گیرد و بر اساس محتوا درس، نوع روش نیز تدوین گردد. و مراحل آموزش و شیوه تدریس با توجه به نوع محتوا، تعیین و به معلمان و مسئولین آموزش ابلاغ گردد.

د: ارزشیابی

رشد و تکامل یک نظام آموزشی مستلزم اطلاع از کار آمدی آن نظام و برنامه‌ریزی برای بهبودی اقدامات در جهت تحقق یافتن هدفهای آموزشی است لذا بایستی یک نظام ارزشیابی بر نظام آموزشی وجود داشته باشد

تا صاحب‌نظران و تصمیم‌گیرندگان نزیربط تصویری از چگونگی فعالیتها بدست آورند و با استفاده از آن، تصمیمات لازم را در جهت بهبودی و پیشرفت فعالیتها برای نیل به بازدهی مورد نظر اتخاذ کنند.

تعاریف ارزشیابی

برای ارزشیابی تعریفهای متعددی از دیدگاه‌های مختلف عنوان شده است. تعریفی که اغلب از ارزشیابی ارائه می‌شود، تعریف تایلر است. تایلر می‌گوید: «فرایнд ارزشیابی در اصل عبارت است از مشخص کردن اینکه برنامه‌های تحصیلی و آموزشی تا چه اندازه اهداف تربیتی را تحقق بخشیده‌اند». (کوی ترجمه یمینی ۱۳۷۵ ص ۱۲۸). تعریف فوق برای نخستین بار بر اهمیت آموزش از طریق مقاصد و اهداف تاکید می‌کند.

در واژه شناسی بین المللی ارزشیابی عبارت است از «مقایسه نتایج با اهداف طرحها یا برنامه‌ها»، اما این تعریف بسیار محدود کننده است زیرا اهداف همیشه روشن نیستند و ممکن است در آموزش سنتی که هنوز در جهان رایج است جایی نداشته باشند. (کوی ترجمه یمینی ۱۳۷۵، ص ۱۲۸). بر مبنای ریشه شناسی واژه، ارزشیابی کردن به معنای اخص کلمه، برآورده ارزش است. ارزشیابی فرایندی است که طی آن با استفاده از یک یا چند معیار درباره ارزش یک شیء قضاوت می‌شود. ارزشیابی یک فرایند است تا یک عمل، یک فرایند مداوم که روشها، فنون و مراحل مختلفی را در بر می‌گیرد. (جعفری ۱۳۷۵، ص ۱۶)

ارزشیابی برنامه‌های درسی

یکی از کلیدی‌ترین اقدامها در فرایند بهبود و پیشرفت برنامه درسی، ارزشیابی از برنامه‌های درسی است. در اثر انجام ارزشیابی از برنامه‌های درسی بازخوردهایی تولید می‌گردد که در نهایت موجب اصلاح و بهبود برنامه‌درسی می‌گردد. بسیاری از صاحبنظران این فعالیت (ارزشیابی برنامه‌های درسی) را به عنوان آخرین مرحله فرایند برنامه‌ریزی درسی ذکر می‌کنند و معتقدند برنامه‌ریزی درسی بدون آن ناقص و ناتمام است. (یار محمدیان، ۱۳۷۷)

از نظر آیزنر^۱ کارکردهای عمدۀ و مهم ارزشیابی آموزشی عبارتند از :

(یار محمدیان، ۱۳۷۷)

۱- تشخیص

این کارکرد اغلب در زمینه یادگیریهای دانشآموزان مورد استفاده قرار می‌گیرد. به کمک آزمونها، آزمونهای استاندارد و غیر استاندارد، آزمونهای معلم ساخته و حتی مشاهده‌های اول سال تحصیلی می‌توان عوامل و علتهای مشکلات دانشآموزان به خصوص مشکلات یادگیری را شناخت (تعیین کرد) و زیربنای تغییرات در برنامه درسی را بدست آورد.

^۱ - Aysnir

۲- تجدید نظر در برنامه درسی

کارکرد دوم ارزشیابی، تجدید نظر و بازنگری در برنامه درسی می‌باشد که هدف آن اصلاح و بهبود برنامه درسی است. اگر برنامه‌های درسی را به عنوان یک سری مطالب و موضوعها، در نظر بگیریم که معلم و دانشآموز به منظور رسیدن به نتایج آموزشی از آن استفاده می‌کنند، لزوم اصلاح و بهبود چنین مطالب و موضوعها، از زمان طراحی برنامه تا زمان اجراء به طور مستمر و دائم روشن خواهد شد.

۳- مقایسه کردن

کارکرد سوم، مقایسه برنامه‌ها، و روش‌های تدریس و سایر جنبه‌های آموزش مثل سازماندهی می‌باشد.

۴- پیش‌بینی نیازهای آموزشی با نیازسنجد

کارکرد چهارم، پیش‌بینی یا تشخیص نیازهای آموزشی می‌باشد. «مفهوم نیازسنجد به فعالیتی گفته می‌شود که از طریق شیوه‌های گوناگون گردآوری داده‌ها (اطلاعات کمی) نیازهای مربوط به گروهی از فرآگیران، کارکنان آموزشی و افراد جامعه را اندازه‌گیری می‌کند». در اینجا اغلب از طریق مصاحبه، پیمایش‌ها و نظر سنجی‌ها به گردآوری اطلاعات پرداخته می‌شود.

۵- تعیین میزان تحقق هدفها

آخرین کارکرد، مربوط به تعیین میزان تحقق هدفها می‌باشد. این کارکرد بیشتر متأثر از مدل تایلر بوده و تاکید بر عنصر هدفها دارد.

موضوعاتی اساسی ارزشیابی برنامه:

۱- ارزشیابی بازده و عملکرد دانشآموزان

رفتار یا عملکرد جدید دانشآموز که در نتیجه برنامه‌های درسی ظاهر می‌شود، بازده آموزشی نامیده می‌شود. باید دانست بازده و عملکرد واژه‌ای وسیعتر از هدف آموزشی است، نتایجی بدست آید که در هدفها منظور نشده باشد.

۲- ارزشیابی تدریس

ارزشیابی کیفیت تدریس چندان ساده نیست چرا که تعریف کیفیت تدریس و یا تدریس مؤثر مشکل بوده و مورد قبول همگان نمی‌افتد، اما به کمک داده‌هایی که از دانشآموزان اغلب به کمک پرسشنامه‌های نظرسنجی بدست می‌آید تعیین می‌گردد.

۳- ارزشیابی محتوای برنامه

نقش و اهمیت کتاب درسی بعنوان مهمترین ابزار آموزش و در برگیرنده محتوای برنامه، بر کسی پوشیده نیست. اما بمنظور تعیین میزان مناسب بودن محتوای درسی تعیین شده برای دانشآموزان باید محتوای آموزشی، امکان قضاوت و تصمیم‌گیری درمورد مطلوب بودن محتوا را فراهم سازد.

ارزشیابی محتوای برنامه شامل دو بعد است:

الف: ارزشیابی و تحلیل صوری محتوای کتاب درسی

از آنجا که کتاب درسی یک عنصر اساسی در برنامه‌های درسی است لذا در صورت جذاب بودن، امکان یادگیری افزایش پیدا می‌کند. برای افزایش جذابیت کتابهای درسی، توجه یکسان و متعادل به عواملی چون نژادهای مختلف، اقلیتها، مذهبها، جنسیت (تصاویر دختر و پسر)، مشاغل و حرف، طبقات اجتماعی و ... لازم و ضروری است. امروزه عده‌ای از صاحبنظران تعلیم و تربیت توجه خود را به چنین معیارهایی نیز معطوف داشته‌اند.

ب: ارزشیابی و تحلیل عقلانی محتوای کتاب درسی

این بعد اهمیت فراوانی دارد و در این زمینه مدل‌های مختلف ارزشیابی توسط صاحبنظران مختلف ارائه گردیده است. در زمینه عقلانی می‌توان از تناسب محتوا با سطح رشد عمومی دانش‌آموزان در آن گروه سنی، تناسب محتوا با ساختار دانش آن رشته و سطح رشد شاگردان، تناسب محتوا با تجربیات قبلی و یا علائق و انگیزه‌های دانش‌آموزان نام برد. بنابر آنچه گذشت معلوم می‌گردد که ارزشیابی از محتوای برنامه بصورت ارزشیابی و تحلیل محتوای کتابهای درسی صورت می‌گیرد و در قالب مدل‌های مختلف تحلیل محتوا اجراء می‌گردد تا بازخورد مناسب بدست آید.

انتخاب محتوا در برنامه‌ریزی درسی

مفهوم تحلیل محتوا یا تحلیل کتاب درسی

در نظامهای آموزشی متمرکز، که کتاب درسی بعنوان محور اصلی آموزش بوده و فعالیتها و تجربه‌های یادگیری دانشآموزان توسط معلم و حول محور آن (کتاب درسی) سازماندهی می‌شود، نیاز به تحلیل و بررسی عقلی کتاب درسی روشن می‌باشد. تحلیل کتاب درسی به دست اندکاران و مؤلفین کتابهای درسی کمک می‌کند تا در هنگام تهیه و تدوین و یا گزینش و انتخاب کتاب درسی تصمیم‌های عاقلانه‌تری اتخاذ کنند.

از انواع مختلف تحلیلها که برای برنامه‌ریزان درسی، دست اندکاران و مؤلفین کتابهای درسی سودمند است، تحلیل محتوایی است. این نوع تحلیلها کمک می‌کند تا مفاهیم و اصول و نگرشها، باورها و کلیه اجزاء مطرح شده در قالب دروس کتاب مورد بررسی عملی قرار گرفته و با اهداف برنامه درسی، مقایسه و ارزشیابی شوند. برای مثال ممکن است محتوا و یا کتاب درسی، نگرشها یا حالت‌هایی را تشویق کند که با اهداف برنامه، تناسب چندانی نداشته باشد. یک تحلیل کننده محتوایی یا یک برنامه‌ریز درسی از طریق محتوا می‌تواند پیامهای نهفته در داستانهای ساده یا متون کتاب درسی را با اهداف برنامه، مورد بررسی قرار دهد. همچنین می‌تواند از طریق تحلیل محتوا گرایشها یا جانبداریهای پنهان و آشکار را در متون برنامه تعیین کند.

هدف تحلیل محتوا

به کمک تحلیل محتوا برنامه‌ریزان درسی می‌توانند به نتایج مختلفی برسند. مثلاً تشخیص دهند آیا محتوای کتاب درسی با اهداف برنامه تناسب دارد یا نه؟ و یا پیام‌های موجود و نهفته در متون کتابهای درسی چقدر با اهداف برنامه تناسب دارد و....

تعريف تحلیل محتوا

برای تحلیل محتوا چند تعريف ارائه شده است.

«تحلیل محتوا یک روش پژوهشی منظم برای توصیف عینی و کمی محتوای کتابها و متون برنامه درسی و یا مقایسه پیامها و ساختار محتوا با اهداف برنامه درسی است.» (یار محمدیان ۱۳۷۷)

ربر^۱ (۱۹۸۵) معتقد است، تحلیل محتوا یک واژه کلی است که در برگیرنده روش‌های گوناگون برای تحلیل یک سخنرانی، پیام، مقاله‌های گوناگون، عقاید، احساسات و نظرات می‌باشد. بیشتر چنین تحلیل‌هایی شامل تعدادی طرح همه گیر است که اکثرًا از کلمات ویژه مجلات و توضیحات مفید و مؤثر استناد می‌کند. (جعفری هرندي، ۱۳۷۵).

برل برلسن^۲ (تحلیل محتوا) را اینگونه تعريف کرده است، «فن تحقیق برای توصیف عینی، نظاممند و کمی محتوای آشکار ارتباط» بنابر تعاریف بعمل آمده خصوصیات تحلیل محتوا را کوی اینگونه بیان می‌کند:

¹ - Reber

²- Berel Berlson

الف) عینی بودن: در تحلیل باید از قواعد و قوانین دقیق و روشن استفاده شود بطوریکه اگر محققان دیگر همان محتوا را دوباره تحلیل کنند، نتایج مشابهی بدست آید. پس نتایج باید مستقل از تحلیل‌گرها باشد و با تکرار مجدد همان نتایج بدست آید.

ب) نظاممند بودن: تمام محتوا باید بر اساس هدفهای تحقیق، تحلیل شوند و محقق باید آن قسمت از عناصر محتوا که فرضیات او را نقض می‌کند، کنار بگذارد.

ج) کمی بودن: این ویژگی تحلیل محتوا را از یک مطالعه معمولی جدا می‌سازد. هر متن را باید به عناصر قابل تجزیه یا مقوله‌های طبقه‌بندی کرد و سپس عناصر معنی دار شمارش گردند و با پیدایش آنها مقایسه کرد.

د) آشکار بودن: در این قسمت فقط باید محتوا یا پیام آشکار و روشن مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد و از هر گونه استنباط و پیش‌داوری شخصی خودداری گردد.

این قواعد سعی دارند که تحلیل محتوا را به یک روش علمی مبدل سازند. به این ترتیب تحلیل محتوا مانند علوم فیزیک نتایجی بدست می‌دهد که صرف نظر از زمان و اشخاص می‌توانند دوباره بدست آیند.

(ترجمه یمینی ۱۳۷۵)

کاربردهای تحلیل محتوا

برلسون هفده کاربرد را در چهار گروه بزرگ، ویژگیهای محتوا، تولیدکنندگان ارتباط، گیرندگان (جمعیت ارتباطات) و آثار ارتباط (محتوا) تقسیم نمودی کرده و نام برده است. (کوی ترجمه یمینی ۱۳۷۵، ص ۳۶۵)

گروه اول: ویژگی محتوا

در این قسمت هدف، توصیف جوهر یا تشکیل محتوا است و از دو نظر بررسی می‌شود.

(الف) از نظر عمق

۱- گرایش‌های محتوا در زمانهای مختلف با توجه به تغییرات فردی یا جمعی توصیف می‌شود.

۲- ترسیم مجدد توسعه علمی بوسیله مطالعه ادبیات علمی که بیانگر ترقی، رکود یا انحطاط رشته‌های مختلف دانش است.

۳- روشن کردن تفاوت‌های بین المللی محتوا.

۴- مقایسه رسانه‌های جمعی یا سطح ارتباط.

۵- بررسی محتوا در ارتباط با اهداف.

۶- ارزشیابی محتوا در رابطه با هنجارها (هنجارها خارج از ارتباط هستند) منظور هنجارهای علمی یا اخلاقی است که در سطح ملی یا بین المللی پذیرفته شده‌اند، مثل عینیت، درستی، عدالت، احترام به دیگران و ...

۷- تسهیل برخی عملیات فنی در یک تحقیق مثل مشخص کردن روش‌های نمونه برداری، رمزگذاری، مصاحبه‌ها با پاسخ آزاد

ب) از نظر شکل

۸- نمایش فنون تبلیغات که این فنون از عقل یا هیجان بهره می‌گیرند مثل میزان اهمیت نژاد، خون، رنگ و ...

۹- اندازه گیری «خواندنی بودن» (سطح خوانایی) مواد ارتباط و پیدا کردن راهی برای ساده‌تر کردن یک متن برای خواندن و درک مطلب با توجه به سن و اقتضای حرفه.

۱۰- کشف ویژگیهای سبک نویسنده‌گان ادبی.

گروه دوم: تولید کنندگان ارتباطات

در این قسمت هدف، مشخص کردن شرایط تولید پیام است.

۱۱- شناخت نیتها و ویژگیهای دیگر تولید کنندگان (مؤلفان).

۱۲- تعیین حالت روانشناسی اشخاص و گروهها مثلاً با آزمونهای شخصیت، خواندن خاطرات شخصی، نامه‌ها و ...

۱۳- آشکار شدن وجود تبلیغات و تشخیص نیات محتوا.

۱۴- جستجوی اطلاعات سیاسی و نظامی.

گروه سوم: جمعیت ارتباطات (گیرنده‌گان)

در این قسمت تصویری از جمعیت به عنوان تولید کننده غیرمستقیم و موضوع ارتباطات و اثر غیرمستقیم و جزئی آن بکار می‌رود.

۱۵- محتوا بعنوان بازتاب برخوردها، منافع، ارزشها و عادات مردم یعنی آنچه که برای مردم تولید شده مطالعه می‌شوند مثل کاربرد دوازدهم، بعنوان آنچه که توسط خالقان آن تولید شده است.

۱۶-مراکز توجه مردم را آشکار سازد.

۱۷-بررسی پاسخ به ارتباطات

مراحل تحلیل محتوا

لوتان کوی برای تحلیل محتوا شش مرحله در نظر گرفته است که به توضیح مختصر این مراحل پرداخته می‌شود. (ترجمه یمینی ۱۳۷۵، ص ۳۷۲)

مرحله اول: شناخت مساله

اولین مرحله در تحلیل محتوا، شناخت مساله و جمع آوری اطلاعات است هر تحقیقی بستگی به نظری دارد که دنبال می‌شود این نظر می‌تواند بصورت فرضیه یا پرسش مطرح شود که در گردآوری شواهد مورد استفاده قرار می‌گیرد. و در موارد دیگر مشاهده و مطالعه اسناد باعث طرح فرضیه یا پرسش می‌گردد. بنابراین هر تحلیل پس از یک مرحله مفهوم سازی و ساخت نظری انجام می‌گیرد.

مرحله دوم: ساخت پیکر

وقتی هدف تحقیق و نوع محتوایی که باید تحلیل شود مشخص شد بایستی یک سری شواهد یا اسنادی را که تحلیل می‌شوند بوجود آورد که به آن ساخت پیکره گویند. ساخت پیکره از دو قانون پیروی می‌کند معرفبودن، تناسب-تناسب بدين معناست که پیکره باید اطلاعات جستجو شده را فراهم کند.

معرفبودن معمولاً" از طریق نمونه برداری تصادفی به روشهای گوناگون صورت می‌گیرد و نشان‌دهنده جامعه است. تا بتوان تعمیم‌دهی را با اطمینان زیادی انجام داد.

مرحله سوم: تدوین مقوله‌ها

مقوله‌ها رده‌هایی هستند که هر یک مجموعه‌ای از عناصر را که از نظر عمیق و شکل، ویژگیهای مشترکی دارند در خود جای می‌دهند طبقه‌بندی پاسخهایی که به یک پژوهش داده شده است، رمزگذاری نام دارد اما در مورد سؤالات بسته رمز گذاری از قبل پیش‌بینی می‌شود معیار مقوله‌سازی به هدف تحقیق بستگی دارد.

این مرحله می‌تواند قبل یا بعد از مشخص کردن واحدهای تحلیل قرار بگیرد. یعنی بعضی اوقات فرضیه‌ها به مقوله‌ها تبدیل می‌شوند. و واحدهای تحلیل (مثلاً مضامین) در آنها گروه بندی می‌شوند و گاهی هم ابتدا واحدهای تحلیل (مضامین) انتخاب می‌شوند و سپس مقوله‌ها تدوین می‌گردند. از نظر فنی و جدای از خصوصیات مختلف فرد تحلیل کننده یک مقوله سازی خوب از قوانین زیر پیروی می‌کند.

۱- جامعیت: تمام عناصر و اجزاء مربوطه به موضوع تحقیق باید در نظر گرفته شوند.

۲- انحصاری بودن: یک عنصر باید به چند مقوله تعلق داشته باشد.

۳- تناسب: ارتباط هدف تحقیق و ویژگیهای محتوا باید به طور همزمان با نظام‌مندی مقوله‌ها وجود داشته باشد.

۴- عینیت: تحلیل‌گران مختلف باید یک عنصر مشخص را در مقوله‌های مشابه به هم طبقه‌بندی کنند.

برخی از پژوهشگران شرط پنجمی را نیز اضافه می‌کنند. توان تولید یعنی از نظر نشانه‌های استنتاج، فرضیه‌های جدید و داده‌های پایا، غنی باشند.

مرحله چهارم: انتخاب واحدهای تحلیل

پس از تدوین مقوله‌ها، بایستی تمام عناصر محتوا که به مقوله‌های مربوط می‌شوند، طبقه‌بندی گردد. برای اینکار لازم است واحدهای ضبط (کوچکترین بخش محتوا که بسامد آن شمارش می‌شود مثل کلمه) و واحدهای متن (وسیعترین بخش محتوا که ویژگی یک واحد ضبط را مشخص می‌سازد مثل عبارت) از یکدیگر تشخیص داده می‌شوند.

واحدها ضبط دیگری که کاربرد زیادی مضمون است که شکلهای مختلفی همچون، تایید، بیان، پیشنهاد، فکر، پرسش و... به خود می‌گیرند. بنابراین واحد ضبط، واحد پیچیده‌ای است می‌تواند در قالب یک کلمه، یک عبارت یا چند عبارت مطرح شود بر عکس یک عبارت ممکن است شامل چند مضمون باشد.

مرحله پنجم: شمارش

پس از انتخاب واحدهای طبقه‌بندی، این واحدها شمرده می‌شوند، واحد ضبط و واحد شمارش می‌توانند با هم مخلوط شوند. برای مثال تعداد دفعاتی که یک مضمون ظاهر می‌شود. بسامد است. به غیر از بسامد می‌توان از مساحت (مثلًاً مقدار سانتی متر مربع فضای آموزشی که به

هر دانشآموز اختصاص می‌یابد) به عنوان واحدهای شمارش استفاده کرد.

مرحله ششم: تفسیر

تمامی مراحل و عملیات که قبلاً گفته شد به آخرين و مهمترین مرحله یعنی تفسیر ختم می‌گردد. در این مرحله اطلاعات و یافته‌های بدست آمده از مراحل قبل مورد تفسیر علمی و دقیق قرار گرفته و نتایجی بدست می‌آید.

ویژگیهای مطلوب کتابهای درسی

در تهیه و تالیف کتابهای درسی، لازم است به ویژگیها و معیارهایی که بر اساس هدفهای آموزشی، اصول برنامه‌ریزی درسی و روانشناسی یادگیری بدست آمده است توجه نمود. این ویژگیها عبارتند از:

- ۱- مطالب و فعالیتهای پیشنهادی در کتاب درسی باید بر اساس برنامه مشخص و هدفهای آموزشی معینی باشد.
- ۲- توالی مطالب باید در یک خط سیر مشخص و به صورت منطقی با توجه به یادگیریهای قبلی دانشآموزان باشد.
- ۳- تاکید زیاد مؤلف و معلم باید روی پروراندن مفاهیم اساسی باشد.
- ۴- مطالب ارائه شده باید با گروه سنی و قوه درک و فهم دانشآموزان متوسط کلاس مطابقت داشته باشد و فرصتهاي

متعددی را برای دانشآموزانی که قابلیتهای متفاوت دارند فراهم نماید.

۵- مطالب و فعالیتهای پیشنهادی باید تاکید زیادی روی انگیزه شما و تحریک حس کنجکاوی بنماید.

۶- مطالب کتاب یا طرح درس باید روی درگیری مستقیم دانشآموزان در تجرب یادگیری تاکید کند و آنان را فعال نماید.

۷- مطالب و فعالیتهای پیشنهادی باید زمینه‌ها و صحته‌های مناسبی برای پرورش معیارها و نگرشها مطلوب انسانی فراهم نماید.

۸- پرسشها و تمرینها باید در جهت ارزشیابی قلمروها و سطوح متعدد تفکر انسانی، همچنین ارزیابی ارزشها، نگرشها و مهارت‌های علمی باشد.

۹- مطالب ارائه شده حتی الامکان بازنگی روزمره و محیط اجتماعی ربط داده شود.

۱۰- مطالب ارائه شده به اندازه کافی از فعالیتهای علمی برخوردار باشد

۱۱- فعالیتهای علمی باید با وسایل و ابزارهای ساده و سهل‌الوصول انجام بگیرد.

۱۲- فعالیتهای علمی ارائه شده باید در جهت رسیدن به مقاهم جدید باشد.

۱۳- فعالیتهای علمی ارائه شده باید در جهت پرورش برخی مهارت‌های علمی باشد.

- ۱۴- کتاب درس باید به زمان لازم برای آموزش کامل درس توجه کند.
- ۱۵- مطالب و فعالیتهای پیشنهادی باید سلامتی و آسایش روحی دانشآموزان را رعایت کند.
- ۱۶- مطالب و شیوه‌های ارائه شده باید جدید، پیشرفته و متحول باشد.
- ۱۷- کتاب باید فرصت‌هایی برای فعالیتهای فوق برنامه و خارج از کلاس فراهم نماید.
- ۱۸- کتاب باید طوری باشد که پاسخگوی نیازهای گروهی متفاوت مردم در نقاط مختلف کشور باشد.
- ۱۹- محتوای کتاب باید توجه دانشآموزان را به اهمیت بررسیهای کمی و لزوم دسترسی به دلایل و منابع متعدد جلب نماید.
- ۲۰- شرایط فیزیکی کتاب باید جالب و مناسب با سن دانشآموزان باشد (خطخالی، ۱۳۷۰، ص ۳۲ تا ۲۱).

بررسی ویژگیهای مطلوب کتاب درسی

۱- مطالب و فعالیتهای پیشنهادی در کتاب درسی باید بر اساس برنامه مشخص و هدفهای آموزشی معین باشد. تهیه و تدوین کتابهای درسی باید بر اساس برنامه مشخص و هدفهای کلی آموزش و پرورش کشور، هدفهای مقطع تحصیلی و هدفهای درسی مورد نظر صورت گیرد. یکی از علل نارسانیهای کتاب درسی، عدم اطلاع مؤلفان از نوع هدفها و انتظارهای آموزشی است. افراد غیر متخصص در مسائل برنامه‌ریزی درسی، به

هنگام تالیف کتابهای درسی، بیشتر به موضوعات علمی و محتوای درس توجه می‌کنند در حالیکه ضرورت دارد کتابهای درسی را بر اساس اهداف آموزشی و برنامه مشخص تهیه و تدوین نمود.

۲- توالی مطالب باید در یک خط سیر مشخص و به صورت منطقی و با توجه به یادگیریهای قبلی دانشآموزان باشد. در کتابهای درسی، ارائه مطالب و توالی آنها باید بر اساس دانسته‌های قبلی دانشآموزان و در چارچوب هدفهای مشخص باشد. توجه به برنامه درسی سال قبل و سعی در تشخیص یادگیریهای واقعی و مؤثر دانشآموزان در مباحث قبلی اهمیت زیادی دارد.

ویژگی دیگری که در توالی مطالب باید به آن توجه نمود توالی معقول و منطقی آنهاست. همانطور که ساخت هر رشته از دانش بر اساس سلسله مراتبی شکل می‌گیرد، ترتیب و توالی منطقی مفاهیم آن را می‌توان در یک هرم قرار داد که مفاهیم کلی‌تر و عمودی‌تر در طبقات پایینی و نزدیک به قاعده هرم و مفاهیم اختصاصی‌تر و فرعی‌تر در طبقات بالایی آن جای می‌گیرند. مثلاً در درس ریاضی هر گاه بحثی از حجم به میان آید باید بر پیش نیازهای قبلی از جمله، چهار عمل اصلی، طول و سطح توجه نمود.

۳- تاکید زیاد مؤلف و معلم باید روی پروراندن مفاهیم اساسی باشد. در کتابهای درسی واقعیتهای علمی باید طوری انتخاب شوند که هم جالب بوده و هم در مجموع دانشآموزان را به

چند مفهوم کلی پرسانند. بررسی انفرادی و تک تک واقعیتهاي علمی در کتابهای درسی، منجر به پرورش فکر سازنده و یا ایجاد یک مفهوم قابل تعمیم نمی شود. اگر در کتابهای درسی انبوهی از واقعیتها گنجانیده شود بدون اینکه زمینه ای برای پروراندن چند مفهوم کلی و مشخص باشد، در این صورت، در این کتابها واقعیتهاي علمی به جای این که وسیله ای برای رسیدن به مفاهیم اساسی باشند خود به هدفهای آموزشی تبدیل و این بی توجهی ها باعث می شود که معلم از واقعیتهاي علمی کتاب سؤال کند و به خاطر سپردن آنها را بر دانشآموزان تحمیل نماید.

۴- مطالب ارائه شده باید با گروه سنی و قوه درک و فهم دانشآموزان با متوسط کلاس مطابقت داشته باشد و فرصت های متعددی را برای دانشآموزانی که قابلیتهاي متفاوت دارند فراهم نماید. تحقیقات و سیعی که بوسیله روانشناسان تربیتی بویژه محققان مکتب پیاژه در مورد مراحل رشد ذهنی کودکان و چگونگی یادگیریهای آنان انجام گرفته است، دگرگونی عظیمی در کم و کیفیت مفاهیم علمی و روش ارائه آنها برای دانشآموزان کم سن و سال در سطح معادل دبستان و راهنمایی تحصیلی بوجود آورده است. این تحقیقات باعث شده که محققان و مؤلفان با آگاهی و دقت بیشتر در جهت تنظیم برنامه و کتابهای درسی متناسب با امکانات سنی و ذهنی دانشآموزان

تلاش کنند. بر اساس این تحقیقات بسیاری از مفاهیم انتزاعی از سینین پایین تر به سینین بالاتر انتقال یافته است. در سینین پایین تر نیز به جنبه‌های عینی توجه بیشتری شده و پرورندان مفاهیم در این دوره از راه مشاهده و با ذکر مثالهای محسوس‌تری صورت می‌گیرد.

۵- مطالب و فعالیتهاي پیشنهادی باید تاکید زیادی روی انگیزشها و تحریک حس کنجکاوی بنماید. برای اینکه حس کنجکاوی دانشآموزان تحریک شود و به خواندن مطالب و درگیر شدن با فعالیتهاي پیشنهادی تشویق شوند راههای متعددی وجود دارد. به عنوان مثال:

- مقدمه‌ای در چند عبارت راجع به اهمیت مطلب و هدف از بیان آن ذکر شود.
- مسائلی به صورت مسأله، معما و سؤال مطرح شود. (مسائل مطرح شده نباید در سطح مشکل و پیچیده و ملال آور باشد).
- ارائه شکل، نقشه، جدول و داده‌های مختلف که باید همراه با مقداری شرح و پرسش باشد.

۶- مطالب کتاب یا طرح درس باید روی درگیری مستقیم دانشآموزان در تجارت یادگیری تاکید کند و آنان را فعال نماید. کتابهای درسی باید در جهت رسیدن به هدفهای آموزشی متعدد از جمله پرورش مهارت‌های ذهنی و علمی تهیی و تنظیم گردد. با ارائه یک مطلب یا مطرح کردن پرسش‌های

برنامه‌ریزی شده و با انجام بحث و گفتگوی می‌توان دانشآموزان را به فعالیت ذهنی وا داشت و گام به گام او را به سوی پروراندن یک مفهوم پیش برد. البته در مورد فعل کردن دانشآموزان باید از حالت افراط و تفریط پرهیز نمود و به عواملی نظیر امکانات آموزشی، تعداد دانشآموزان، نحوه ارزشیابی و ... توجه کرد. بنابراین کتاب را نباید طوری تنظیم کرد که فقط انتقال دهنده معلومات باشد و نه به صورت یکپارچه در جهت فعل کردن دانشآموزان باشد.

۷- مطالب و فعالیتهای پیشنهادی باید زمینه‌ها و صحنه‌های مناسبی برای پرورش معیارها و نگرشهای مطلوب انسانی فراهم نماید. فعالیتهای پیشنهادی در کتاب باید ب نحوی ارائه شود که دانشآموزان را به درست اندیشیدن، درست داوری کردن و خودداری از پیش‌داوریهای شخصی عادت دهد. همچنین فعالیتها باید مشوق درست کاری و امانتداری باشد. و بالاخره فعالیتها و مطالب کتاب باید علم را به صورت حاصل کوشش انسانی جلوه دهد و آموزش علوم گوناگون را تلاشی برای پیشرفت دانش بشری و خدمت به همنوعان عرضه نماید. نمونه‌های فراوان چنین ارزشهاهی را که در جهت تکامل و تعالی انسان است باید در مسیر جهان بینی اسلامی جستجو کرد که در مجموع هدف آموزشی را سبک معرفت به معنای وسیع آن

در نظر می‌گیرد که هم شامل روش‌های علمی بوده و هم به ارزش‌های اخلاقی و کاربرد انسانی علم، متکی باشد.

- پرسشها و تمرینها باید در جهت ارزشیابی قلمروها و سطوح متعدد تفکر انسانی، همچنین ارزیابی ارزشها، نگرشها و مهارت‌های عملی باشد. تاکید بر پرسش‌های محفوظاتی و اطلاعات عمومی و یا سؤالاتی که پاسخ صریح آنها در کتاب باشد مانع رسیدن به هدف‌های آموزش و پرورش می‌باشد. سطح پرسشها باید از مرز محفوظات عمومی فراتر رفته و سطوحی مانند درک و فهم، تعبیر و تفسیر، کاربرد، تجزیه و تحلیل، قضاوت را در برگیرد. همچنین در تدوین پرسش‌های کتاب، باید به تفکر در زمینه ارزشها و کسب نگرش‌های مطلوب انسانی توجه نمود.

۲-۲- بخش دوم: تحقیقات انجام شده

در این بخش به برخی از تحقیقات انجام شده در زمینه موضوع مورد مطالعه، پرداخته می‌شود.

تحقیقی توسط امینی (۱۳۷۲) در زمینه تحلیل محتوای کتاب زبان انگلیسی سال اول متوسطه بر اساس نظریات دبیران و عملکرد دانشآموزان در شهر کاشان صورت گرفت. در این پژوهش میزان ارتباط و تناسب محتوای کتاب مذکور را با اهداف آموزشی، توانائیهای ذهنی فراگیران، عوامل مؤثر در یادگیری، فعالیتهای یادگیری چند گانه، پایه‌ای برای آموزش‌های بعدی، اصول تنظیم محتوا، میراث فرهنگی جامعه

و زمان اختصاص داده شده از نظر دبیران انگلیسی مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که موضوعهای مورد بررسی از دیدگاه دبیران دارای ضعف می‌باشند. بجز میزان ارتباط در مورد تناسب محتوای کتاب با میراث فرهنگی جامعه و توانائیهای ذهنی فراگیران در حد خوبی گزارش شده.

تحقیقی توسط فتحی (۱۳۷۲) در زمینه ارزشیابی شیوه ارائه محتوای کتب تجربی پایه‌های دوم تا پنجم دوره ابتدایی صورت گرفت. در این پژوهش از روش ویلیام رومی استفاده شد. یافته‌ها نشان داد تصاویر و نمودارهای کتب علوم تجربی دارای ضرایب مطلوبی نبوده و بطور غیر فعال ارائه شده‌اند اما پرسشها و تکالیف آخر فصل از لحاظ ارائه فعال در وضع بهتری می‌باشد.

تحقیقی توسط امینی (۱۳۷۴) در زمینه ارزشیابی و تحلیل محتوای کتاب فارسی سوم ابتدای ویژه دانش‌آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر صورت گرفت. هدف اصلی پژوهش فوق تحلیل محتوا بر اساس نظرات معلمین دانش‌آموزان عقب مانده ذهنی در مورد کتاب بود. نتایج نشان داد که این کتاب علاوه بر داشتن نکات مثبت فراوان از جنبه‌های مختلف نیز دارای اشکالاتی بوده از جمله می‌توان به عدم تناسب برحی از کلمه‌ها و جملات موجود در کتاب، کلمه‌های مورد استفاده برای جمله‌سازی، پرسشها و اشکال با توان ذهنی فراگیران، اشاره کرد.

تحقیقی توسط فضل اللهی (۱۳۷۴) در زمینه تحلیل محتوای کتاب زبان انگلیسی سال سوم راهنمایی بر اساس مدل مریل و دیدگاه دبیران

مربوطه صورت گرفت. یافته‌ها نشان داد که مطالب از ساده شروع شده و تصاویر و نمودارهای آن علیرغم ایجاد انگیزه در فرآگیران، در درک فهم بهتر مطالب کمک نمی‌کنند، ساختار نوشتاری کتاب سلیس و روان می‌باشد. بین انواع سؤالهای آخر درس و اهداف آموزشی آن ارتباط زیادی وجود دارد و سطح خوانایی نیاز به بررسی مجدد دارد.

تحقيقی توسط کارگران (۱۳۷۵) در زمینه بررسی میزان انطباق اهداف درس آزمایشگاه فیزیک سال اول نظام جدید با تحقق اهداف آن صورت گرفت. در این پژوهش از روش شناختی مریل و پرسشنامه جهت فرآگیران و دبیران مربوطه استفاده شد. نتایج نشان داد که تقریباً ۶۵ درصد از اهداف آموزشی کتاب شامل اهداف عملی و ۳۵ درصد آنها شامل اهداف نظری است همچنین نمرات نظری کلیه دانشآموزان و مجموعه نمرات عملی آنها با سطح یادگیری افراد متناسب است.

تحقيقی توسط کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان (۱۳۷۸) در زمینه تحلیل محتواي ۸۵ جلد کتاب تالیفی این کانون صورت گرفت. نتایج نشان داد که ۶۲ درصد متون مورد بررسی در فرم قصه و داستان، ۲۳ درصد در فرم نثر توصیفی، ۸ درصد در فرم شعر و عبارات منظوم، ۵ درصد در فرم تصویر و ۲ درصد در فرم نمایشنامه ارائه شده است.

تحقيقی توسط نظری (۱۳۷۱) در زمینه تحلیل محتوا و ارزیابی کتاب فارسی دوم دبستان صورت گرفت. یافته‌ها نشان داد که از ۳۷ درس کتاب، عنوان ۱۰ درس با متن ارتباط ندارد یا ارتباط ضعیفی دارند همچنین ۱۵ درس نیز از نظر ارتباط پیام و عنوان نارسانی دارند در

بررسی شیوه‌های تدوین و صفحه آرایی کتاب نتایج نشان داد که از نظر تنظیم پاراگرافها، تکالیف شب، تصاویر و محل مطالب در صفحات اشکالاتی وجود دارد.

فصل سوم:

(وْش شناسی تحقیق

۱-۳- روش پژوهش

روش پژوهش، روش تحلیلی می‌باشد. در این روش به مطالعه مستقیم متن کتاب پرداخته شده و با استفاده از مدل «تناسب متن با اهداف آموزشی کتاب» تحلیل محتوای کتاب انجام گردید.

۲- جامعه و نمونه آماری

جامعه مورد پژوهش کتابهای درسی می‌باشد.
نمونه مورد پژوهش کتاب فارسی دوم ابتدایی ویژه دانشآموزان ناشنوا می‌باشد.

۳- ابزار اندازه گیری

جهت تحلیل محتوای کتاب فارسی دوم ابتدایی از دو روش استفاده می‌گردد.

الف) استفاده از مدل «تناسب متن با اهداف آموزشی کتاب» که در این مدل کلیه موضوعات کتاب بر اساس هدف درس، پایه دانشآموزان، توانایی دانشآموزان... مورد بررسی قرار می‌گیرد و نقاط ضعف و قوت کتاب مطرح می‌گردد.

ب) استفاده از نمودار سطح خوانای ادوارد فرای (۱۹۵۱) برای تعیین سطح خوانایی کتاب. در این قسمت به توضیح روش فوق پرداخته می‌شود:

نمودار فرای برای تخمین خوانایی بر اساس دو اقدام ساده ریاضی یعنی شمارش هجاهای و شمارش جملات به شرح زیر بنا شده است:

۱- گزینش یا انتخاب نمونه: حداقل سه نمونه متفاوت از بخش‌های مختلف متن مورد ارزیابی را انتخاب کرده هر نمونه باید دقیقاً یکصد کلمه داشته باشد در شمارش کلمات باید از شمردن اسامی خاص خودداری کرد.

۲- شمارش جملات: تعداد جملات موجود در هر یک از نمونه‌های یکصد کلمه‌ای را شمرده و مشخص می‌نمایند در صورتیکه یکصدمین کلمه در انتهای جمله قرار نگیرد جمله آخر بصورت نسبی تعیین می‌شود یعنی تعداد کلمات موجود در جمله آخر شمرده شده و تعداد کلمات انتخاب شده در داخل نمونه صد کلمه‌ای بر کل کلمات موجود در جمله تقسیم و به ۱۰۰ ضرب می‌شود.

۳- شمارش هجاهای: تعداد هجاهای یا سیلابهای موجود در هر نمونه یکصد کلمه‌ای شمرده شده. باید توجه کرد که هجاهای اسامی خاص شمرده نمی‌شوند.

۴- تعیین میانگین تعداد جملات: پس از تعیین کردن تعداد جملات در هر کدام از نمونه‌های یکصد کلمه‌ای، آنها با هم جمع کرده و به تعداد تقسیم کرده تا میانگین تعداد جملات در متن مورد نظر بدست آید.

۵- تعیین میانگین تعداد هجاهای: تعداد هجاهای یا سیلابهای موجود در هر کدام از نمونه‌های یکصد کلمه‌ای را با هم جمع و به تعداد آن تقسیم کرده تا میانگین تعداد هجاهای نیز محاسبه شود.

۶- تعیین سطح خوانایی: برای تعیین سطح خوانایی متن مورد ارزیابی، معدل جملات را روی محور تعداد جملات و معدل هجاهای را روی محور هجاهای مشخص کرده محل تلاقی خطوطی که از این نقاط به موازات محور کشیده می‌شود مشخص می‌کند که سطح خوانایی متن از چه درجه سادگی یا دشواری بپروردار است.

۳-۴- روش‌های تجزیه و تحلیل اطلاعات:

در این پژوهش از روش کیفی جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات استفاده می‌گردد.

فصل چهارم:

تجزیه و تحلیل اطلاعات

۱-۴- محاسبه سطح خوانایی کتاب

در این فصل ابتدا به محاسبه سطح خوانایی کتاب بر اساس روش فرای پرداخته می‌شود.

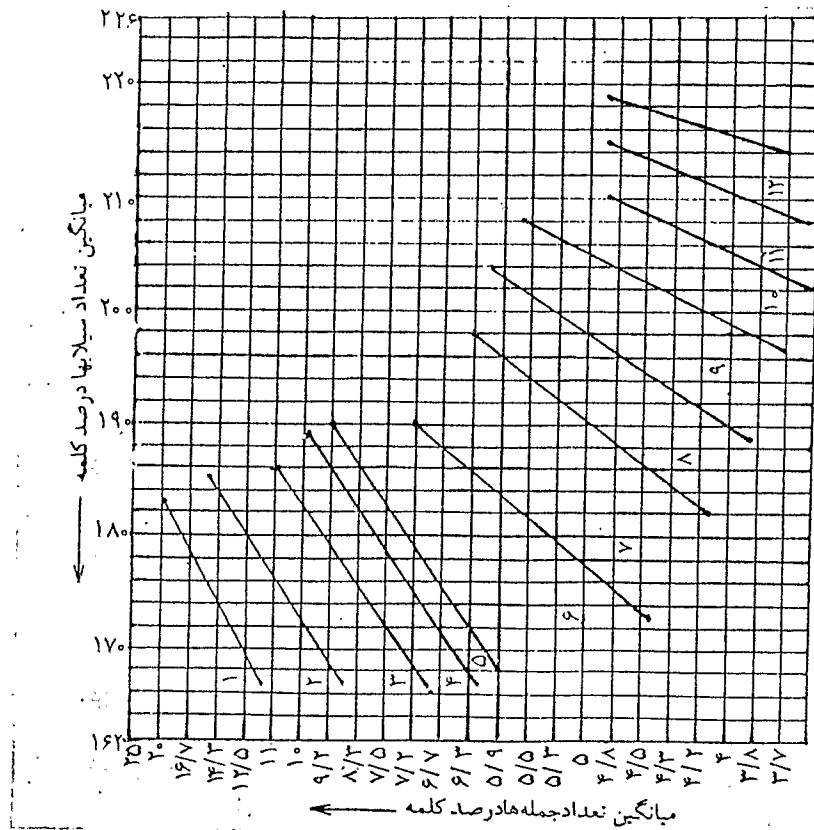
ابتدا سه نمونه از قسمت کتاب (اوایل، اواسط، و آخر کتاب) انتخاب تعداد کلمات (تا ۱۰۰ کلمه) شمرده و سپس تعداد جملات نیز شمرده شده.

جدول زیر محاسبه سطح خوانایی سه نمونه از سه قسمت مختلف کتاب را نشان می‌دهد.

جدول (۱-۳) محاسبه سطح خوانایی کتاب بر اساس روش فرای

نمونه	تعداد جملات	تعداد هجاهای
اولین نمونه	۱۰/۸	۱۸۲
دومین نمونه	۹/۴	۲۰۰
سومین نمونه	۱۳/۱	۱۷۹
میانگین	۱۱/۱	۱۸۷

نمودار سطح خوانایی فرای (۱۹۵۱)

بر اساس محاسبه سطح خوانایی سه نمونه از سه قسمت مختلف کتاب و نمودار سطح خوانایی فرای، سطح خوانایی کتاب "تقریباً" بین کلاس اول و دوم است به عبارت دیگر سطح خوانایی کتاب فوق نزدیکتر به کلاس دوم می‌باشد. که در نتیجه سطح خوانایی کتاب مناسب می‌باشد.

۲-۴- تحلیل محتوای کتاب

درس اول: اولین روز درس

صفحه	عنوان درس	پیام درس	ارتباطعنوان درس با متن	ارتباط متن با پیام آن	ارتباط متن با پیام آن	ارتباط متن با پیام آن
۷-۶	اولین روز مدرسه	آشنایی با اولین روز مدرسه	خوب	خوب	خوب	خوب

بررسی در تحلیل «متن درس» صفحه ۷-۶

- ۱- در جمله «کبری و مادرش از پشت پنجره به آن نگاه می‌کردند» دانشآموزان این پایه نمی‌توانند متوجه شوند که کلمه «آن» در جمله به «باران» بر می‌گردد. پیشنهاد می‌شود بجای «آن» کلمه «باران» نوشته شود. بنابراین جمله اینگونه نوشته می‌شود «کبری و مادرش از پشت پنجره به باران نگاه می‌کردند».
- ۲- در حالیکه درس در مورد اولین روز تحصیل است که بچه‌ها به مدرسه می‌آیند اما اشاره ای به ماه مهر نشده است.
- ۳- «آن‌ها» از نظر نگارشی صحیح نمی‌باشد وقتی «ها» علامت جمع باشد باید پیوسته به کلمه نوشته شود.
- ۴- جمله «دانشآموزان با نظم و ترتیب به کلاس وارد شدند» بدون مقدمه است. بعارت دیگر مشخص نشده که بچه‌ها از کجا نظم و ترتیب را

شروع کردند. با توجه به اینکه یکی از اهداف درس «صف گرفتن بچه‌ها در حیاط مدرسه» می‌تواند باشد بنابراین می‌توان جمله را اینگونه کاملتر کرد: «دانشآموزان در حیاط مدرسه به صفت ایستادند. سپس با نظم و ترتیب به کلاس وارد شدند»

۵- فعل «زده شد» یک فعل مرکب می‌باشد و دانشآموزان در این پایه از درک اینگونه فعل‌ها ناتوان هستند با توجه به اینکه کودک ناشنوا در این پایه هنوز آشنایی کامل با فعل ساده ندارد درک فعل مرکب برای او بسیار مشکل است. در صورت وجود چنین فعل‌های (فعل مرکب) ابتدا معلم باید صرف تمام فعل‌های گذشته، حال و آینده آن فعل را انجام دهد بعد به فعل مرکب بپردازد. اینگونه فعل‌ها برای پایه چهارم و پنجم مناسب‌تر است.

۶- پیشنهاد می‌شود جمله «بچه‌ها ما هر کاری را باید با نام خدا شروع کنیم» بدینگونه نوشته شود «بچه‌ها ما هر کاری را اول با نام خدا شروع می‌کنیم.» بچه‌های ناشنوا در درک کلمه «اول» خوب عمل می‌کنند و متوجه می‌شوند که شروع کار را باید با نام خدا انجام دهند.

۷- جمله «آموزگار در کلاس بود» در عالم واقعیت اینگونه نیست چون ما کمتر آموزگاری را می‌بینیم که زودتر از دانشآموزان در کلاس حاضر باشد. چون دوره ابتدایی، دوره آشنایی کودکان با امور زندگی است و ممکن است این جمله یک نوع توقع را در دانشآموزان بوجود آورد، پیشنهاد می‌شود این جمله حذف گردد.

- ۱- در کلمه‌های «کتابهایتان» «کتاب‌های»، «نگه‌داری»، «گل‌ها» و «آن‌ها»، چون «ها» علامت جمع است باید پیوسته به کلمه نوشته شود.
- ۲- در کلمه‌های «مراقبت» و «مواظبت» برای کودکان این پایه مشکل می‌باشد.

- ۱- جمله اول «بچه‌ها با.....آمدند» برای دانشآموزان این پایه مناسب است زیر جمله را با یک کلمه باید کامل کنند.
- ۲- جمله نویسی برای عبارت ۲ و ۳ برای دانشآموزان این پایه مشکل است زیرا کودکان نمی‌توانند کلمات را به هم ربط دهند و در نوشتن جمله دچار مشکل می‌شوند. هر چنداین نوع انشاء نویسی با تکیه با تصویر بسیار مناسب است اما به شرطی یاد گرفته می‌شود که اولاً "از کودکان جملات طولانی نخواهیم و ثانیاً" جمله نوشته شود و یک کلمه از آن حذف شده باشد و از کودکان بخواهیم جملات را کامل کنند.

- ۱- همراه کردن جملات با تصویر برای یادگیری بسیار مناسب است.
- ۲- ساختن جمله برای شماره‌های ۵-۶-۷ برای دانشآموzan این پایه بسیار مشکل است. زیرا برای ساختن جمله‌ها نیاز به کلمات زیادی است که دانشآموzan ناشنوا در این پایه ناتوان هستند. همچنین دانشآموzan با چنین جملاتی در متن برخورد نکرده‌اند و پیشینه ذهنی جهت یاری گرفتن از آن ندارند. مثلاً جمله «آن مرد فریاد زد.....» هیچ جای متن اشاره‌ای به این جمله نشده است. بنابراین پیشنهاد می‌گردد قسمتی از جملات نوشته شود و از دانشآموز خواسته شود تا آنها را کامل کند.

- ۱- چنین تمرینهایی در تربیت شناوری در حد دانشآموzan نیمه‌شنوا است و برای دانشآموzan ناشنوا مطلق مفید نیست و آنها نمی‌توانند این تمرینها را انجام دهند.
- ۲- دانشآموzan در تمرین گفتار خوانی و آموزش گفتار مشکلی ندارند.

تصاویر صفحه ۶

بررسی و تحلیل تصاویر صفحات ۱ تا ۲۰

ضعیف	متوسط	خوب	
		×	همخوانی تصویر با متن
		×	همخوانی تصویر با عنوان درس

۱- در حالیکه فصل پاییز است اما رنگ درخت سمت راست حیاط (صفحه ۶) کاملاً سبز است. همچنین خبری از ریزش برگها در تصویر نیست و درختان کاملاً پر رنگ هستند.

۲- نقاشی پسر کوچکی که از بیرون در حال سرکشی به داخل حیاط است اضافه است. آیا این تصویر نشان‌دهنده «بی در و پیکر بودن» مدرسه نیست؟ که هر کسی می‌تواند براحتی داخل یا خارج شود.

۳- در حیاط مدرسه بنظر چوبی می‌آید در حالیکه هیچ یا بسیار کم ممکن است در حیاط مدرسه‌ای چوبی باشد.

۴- پیشنهاد می‌شود در این صفحه (۶) دو تصویر کشیده شود. یکی همین تصویر در ابعاد کوچکتر و دیگری تصویری از چگونگی قرار گرفتن دانش‌آموزان در صفت کشیده شود. با توجه به اینکه

یکی از اهداف درس نشان دادن نظم و ترتیب است بنابراین، این تصویر می‌تواند یادگیری نظم و ترتیب را راحت‌تر نماید.

تصاویر صفحه ۷

-۵- دایرهٔ بالای تخته کلاس بنظر اضافه است زیرا هیچ چیزی از آن استنباط نمی‌شود.

-۶- تابلو سمت چپ تصویر که تقویم را نشان می‌دهد دارای نظم و ترتیب نیست همچنین در صورت وجود روز - ماه و سال دیگر چه لزومی دارد تاریخ نوشته شود. پیشنهاد می‌گردد به ترتیب اینگونه نوشته شود: روز-ماه-سال

-۷- سطل سمت راست تصویر بدون در می‌باشد.

تصاویر صفحه ۱۲

-۸- تصویر سوم پایین صفحه، در حالیکه بازیکنان در حال شادی کردن هستند اما نشانی از دروازه و توپ نیست پیشنهاد می‌گردد تصویر شادی کردن در کنار دروازه که توپ درون آن است، کشیده شود

تصاویر صفحه ۱۳

تصویر تلفن زدن گویا نیست پیشنهاد می‌گردد تصویر شخصی که گوشی را گرفته است کشیده شود.

درس دوم: رحمت خدا

صفحه	عنوان درس	پیام درس	ارتباط عنوان درس با متن	ارتباط متن با پیام آن	ارتباط عنوان درس با پیام آن
۱۵-۱۶	رحمت خدا	آشنایی با رحمت و بخشش خداوند	متوسط	خوب	متوسط

بررسی و تحلیل «عنوان درس» (صفحه ۱۵ و ۱۶)

- در حالیکه عنوان درس رحمت خدا است اما در متن در مورد باران و چگونگی بارش آن نوشته شده بطوریکه دانشآموزان غرق در فهم چگونگی بارش باران می‌شود. برای ارتباط بیشتر عنوان درس با متن پیشنهاد می‌شود، عنوان درس به «باران رحمت خدا» تغییر داده شود.
- کلمه «رحمت» یک کلمه انتزاعی است که درک آن برای دانشآموزان این پایه مشکل می‌باشد پیشنهاد می‌شود بجای کلمه «رحمت» از کلمه «کمک» یا «مهربانی» استفاده شود.
- درک کلمه «می‌بارد» برای دانشآموزان این پایه مشکل می‌باشد پیشنهاد می‌شود کلمه «می‌آید» جایگزین گردد زیرا دانشآموزان جمله را با فعل «می‌آید» بهتر درک می‌کنند.

۴- درک کلمه «میتابد» برای دانشآموzan پایه دوم مشکل است.
پیشنهاد میشود جمله اینگونه نوشته شود: «خورشید آب دریا را
گرم میکند»

۵- پیشنهاد میشود بجای کلمه «شکر» که درک آن برای
دانشآموzan مشکل است، کلمه «تشکر» که کاربردهای بیشتری
در زندگی روزمره دارد، استفاده شود.

بررسی و تحلیل «کتبه و ترکیبهاي نازه» صفحه ۱۶ و ۱۷

۱- کلمه «چه طور» از نظر نگارشی اشتباه نوشته شده است پیشنهاد
میشود بصورت «چطور» نوشته شود تا دانشآموzan شیوه
نگارش صحیح را هم یاد بگیرند.

۲- در جمله «شکر میکنیم: سپاسگزاری میکنیم» درک کلمه
سپاسگزاری برای دانشآموzan این پایه مشکل میباشد پیشنهاد
میگردد پس از سپاسگزاری جمله «تشکر میکنیم» هم برای فهم
بهتر اضافه شود زیرا این جمله کاربرد بیشتری در زندگی دارد
و کودک بیشتر با آن برخورد کرده است.

بررسی و تحلیل «دیگر مطلب» صفحه ۱۸

اینگونه عبارتها برای دانشآموzan ناشنواي پایه دوم بسیار مناسب
است.

درک کلمات «رحیم»، رحمان، قادر، توانا، عالم، دانا» بعلت انتزاعی بودن برای دانشآموزان این پایه مشکل است. درک این کلمات حتی با توضیح و کاربرد کلید کلمات هم مشکل است.

در نوشتن انشاء به کمک تصاویر دانشآموز به تنها بی قابل انجام این تکلیف نیست. دانشآموزان این پایه در نوشتن جمله برای مثلاً "تصویر اول می‌نویسند «خورشید است» یا «پنجره بود». در حالیکه هدف در انشاء نویسی این نیست بنا براین پیشنهاد قسمتی از جمله نوشته شود تا دانشآموزان آنرا تکمیل کنند.

۱- چنین تمرینهایی در تربیت شنوایی در حد دانشآموزان نیمه‌شنوا است و برای دانشآموزان ناشنوایی مطلق مفید نیست و آنها نمی‌توانند این تمرینها را انجام دهند.

۲- دانشآموزان در تمرین گفتارخوانی و آموزش گفتار مشکلی ندارند.

درستی و تطبیق (تصاویر)، صفحات ۱۵ تا ۲۰

تصاویر صفحه ۱۵

۱- در حالیکه بنظر فصل پاییز یا زمستان است اما درخت بیرون اتاق بسیار پر برگ است.

۲- وجود «گربه» در اتاق علامت چه چیزی می‌تواند باشد. این می‌تواند بدآموزی ایجاد کند و دانشآموزان را ترغیب به این عمل کند که گربه در خانه نگهداری کنند. با توجه به اینکه نگهداری گربه و سگ می‌تواند مشکلات بهداشتی ایجاد کند موجب نزاع بین دانشآموزان و والدین می‌گردد.

تصویر صفحه ۱۶

۳- رنگ خاک طبیعی نیست. (قرمز) پیشنهاد می‌شود از رنگ طبیعی استفاده شود تا کودکان چیزها را با رنگ طبیعی بشناسند.

درس سوم: باد

ارتباط عنوان درس با پیام آن	ارتباط متن با پیام آن	ارتباط عنوان درس با متن	پیام درس	عنوان درس	صفحه
ضعیف	ضعیف	ضعیف	نامشخص	باد	۲۲-۲۳

بررسی و تحلیل هنر در درسته ۲۲ و ۲۳

۱- در حالیکه عنوان درس باد است اما در متن اثری از چگونگی تشکیل باد وجود ندارد.

۲- چون این درس در فصل پاییز آموزش داده می‌شود بنابراین برای درک بهتر دانشآموزان ناشنوا پیشنهاد می‌شود جمله اول درس یعنی جمله «یکی از روزهای فصل پاییز بود» که اشاره با زمان گذشته دارد به زمان حال تبدیل شود تا معلم نیز در آموزش راحت‌تر عمل کند. پیشنهاد می‌شود جمله «فصل پاییز شروع شد» جایگزین شود تا معلم برای آموزش بتواند به دانشآموزان بگوید یکی از همین روزهایی که می‌بینید.

۳- درک کلمه «بوستان» برای دانشآموزان این پایه مشکل است. پیشنهاد می‌شود کلمه «باغ» یا «پارک» که درک آن برای دانشآموزان راحت‌تر است جایگزین شود.

- ۴- درک کلمه «نسیم» برای دانشآموzan این پایه مشکل است.
پیشنهاد می‌شود کلمه «باد آرامی» جایگزین شود.
- ۵- در جمله «حمید و مجید در بوستان نزدیک خانه‌شان» کلمه «خانه‌شان» اشتباه نوشته شده این کلمه باید بصورت «خانه‌ی شان» نوشته شود تا جمله صحیح خوانده شود.
- ۶- بکار بردن صفت تفصیلی در جملات برای دانشآموzan این پایه زود است. در جمله «کم کم باد تندر شد و بادبارک را بالاتر برد» تفهیم کلمه «بالاتر» که صفت تفصیلی است به دانشآموzan این پایه بسیار مشکل است. با توجه به اینکه مکان ابتدایی بادبارک مشخص نیست که از کجا بالاتر رفته، درک این جمله مشکل می‌شود.
- ۷- جمله «حمید و مجید دیدند که ابرها حرکت کردند» از نظر علمی صحیح نمی‌باشد زیرا ابرها ساکن نمی‌شوند. همچنین این جمله بار نگارشی مناسبی هم ندارد پیشنهاد می‌شود جمله «حمید و مجید دیدند که حرکت ابرها تندر شد و جلوی نور خورشید را گرفتند» جایگزین شود.
- ۸- درک جمله «با عجله» برای دانشآموzan این پایه مشکل است،
پیشنهاد می‌شود کلمه «زود» جایگزین شود.

- ۱- درک کلمه «با سرعت» که برای توضیح کلمه «با عجله» آمده برای دانشآموzan این پایه مشکل است پیشنهاد می‌شود کلمه «زود» هم اضافه شود و یک مثال بدین صورت «مجید با سرعت لباسهایش را پوشید» نوشته شود.
- ۲- درک کلمه «یک دفعه» برای دانشآموzan این پایه مشکل است. پیشنهاد می‌شود کلمه «زود» هم جهت توضیح بیشتر اضافه شود.
- ۳- برای توضیح بیشتر در مورد «نسیم» پیشنهاد می‌شود «باد آرام» هم اضافه شود.
- ۴- کلمه «آنها» پیشنهاد می‌شود بصورت «آنها» نوشته شود.
- ۵- کلمه «وقتها» پیشنهاد می‌شود بصورت «وقتها» نوشته شود.
- ۶- مثالی که برای کلمه «گاه گاه» آورده شده با واقعیت مطابقت ندارد پیشنهاد می‌شود از یک مثال ملموس‌تر استفاده شود. مانند «بچه‌ها برای بازی به بوستان رفتند».

- ۱- جایگزینی کلمات «یک دفعه و با سرعت» در جمله برای کودکان ناشنوا در این پایه بسیار مشکل است زیرا آنها مفهوم این کلمات را نمی‌توانند بفهمند.

۲- جمله «باد ملایم صورت بچه‌ها را خنک کرد» به نظر مناسب نمی‌باشد زیرا همه بادهای ملایم، خنک کننده نیستند.

۳- جمله «حمید و مجید دیدند که ابرها حرکت کردند» از نظر علمی صحیح نمی‌باشد بنابراین پیشنهاد می‌شود جمله «حمید و مجید دیدند که ابرها حرکت می‌کردند» جایگزین شود.

بررسی و تحلیل تمرینات انتسابی صفحه ۲۱

اینگونه تمرینها برای کودکان ناشنوا بسیار مناسب است زیرا بچه‌ها با این نوع تمرینها بهتر می‌توانند شکل صحیح کلمات را ادا کنند.

بررسی و تحلیل تمرین انتسابی صفحه ۲۷

اگر از دانش‌آموز جمله کوتاه خواسته شود این تمرینات مناسب است ولی اگر جمله طولانی خواسته شود (مانند فصل زمستان هوا سرد است) ارتباط کلمات برای آنها مشکل است.

بررسی و تحلیل تمرین انتسابی صفحه ۲۷

استفاده از کلمات متضاد برای یادگیری دانش‌آموزان بسیار مناسب است.

۱- تمرین ترتیب شنواهی این کلمات برای کودکان نیمه شنوا مناسب است و کودکان ناشنوا مطلق در انجام تمرینها بچار مشکل بسیار هستند.

۲- در تمرین گفتار خوانی و آموزش گفتار مشکل وجود ندارد.

ضعیف	متوسط	خوب	
x			همخوانی تصویر با متن درس
x			همخوانی تصویر با عنوان درس

بررسی و تحلیل تصاویر صفحه ۲۲ و ۲۳

۱- همخوانی تصویر با عنوان درس ضعیف است زیرا درس باد است اما در تصویر اثری از باد مشاهده نمی‌گردد.

۲- در حالیکه متن درس اشاره به فصل پاییز می‌کند اما درختان در پارک بسیار پر برگ هستند همچنین برگ بعضی از درختان هنوز سبز است.

۳- بنظر می‌رسد تصاویر صفحه ۲۲ با تصویر صفحه ۲۳ باید جابجا گردد. زیرا در تصویر صفحه ۲۲ مادر و بچه در حال خریدن

بادبادک هستند اما در تصویر صفحه ۲۳ بادبادکی در دست بچه مشاهده نمی‌شود.

۴- تصاویر سطلهای داخل پارک همانند سطلهای واقعی در پارکها نیستند.

۵- در حالیکه فصل پاییز می‌باشد بجز چند برگ جدا شده از درختان در هوای اثری از برگ درختان روی زمین نیست.

درس چهارم: چراغ راهنمای

صفحات	عنوان درس	پیام درس	ارتباط عنوان درس با پیام آن	ارتباط متن با پیام آن	ارتباط
۳۰ و ۲۹	چراغ راهنمای	آشنایی با چراغ راهنمای	ضعیف	ضعیف	ضعیف

درستی و تحلیل متن درسی صفحه ۲۹ و ۳۰

۱- متن درس در رساندن پیام اصل درس ضعیف می‌باشد. کل درس جهت آموزش چراغ راهنمای مناسب نیست. چراغ راهنمای را می‌توان با یک متن ساده‌تر هم آموزش داد. کودکان این پایه در یادگیری این درس دچار سردرگمی می‌شوند.

۲- داستان متن بطوریست که ذهن دانشآموز بدبیال یافتن چگونگی بازی می‌باشد تا موضوع اصلی یعنی آموزش چراغ راهنمای.

۳- جمله «شما می‌توانید در کلاس با هم بازی کنید» بدآموزی ایجاد می‌کند. چون ذهن دانشآموزان هنوز به آن حد رشد نیافته که تمام ابعاد مطالب را در نظر بگیرند بهمین دلیل ممکن است این جمله در ذهن آنها نقش بیندیش که در کلاس هم می‌شود بازی کرد.

۴- تا آنجا که ممکن است مطالب درس باید به واقعیت نزدیک باشد. در حالیکه در متن شکل صحیح چراغ راهنمای بیان نشده (یک طرف مقوا سبز و طرف دیگر آن قرمز بود). این جمله نمی‌تواند آموزش

خوبی باشد. موضوع چراغ راهنمایی از موارد مهم زندگی کودکان است بنابراین بهتر است آموزش بصورت صحیح انجام بگیرد.

۵- جمله «پلیس چراغ راهنمای را تندتر حرکت داد» جمله مناسی نیست زیرا چراغ راهنمای در تغییرات خود تابع یک زمان خاص است و هیچگاه تندتر یا کندتر نمی‌گردد. بنابراین این شکل صحیح از آموزش چراغ راهنمای نیست.

بررسی درختان گفتگو و تراکمیهای تاریخ صفحه ۱۱۱ و ۱۱۲

۱- درک کلمه «ادامه دارد» برای دانشآموزان این پایه مشکل می‌باشد.

۲- مثال «شب شد و ماشین به راه خود ادامه داد» نیاز به توضیح بسیار برای تفهم جمله دارد مثلاً ابتدا باید شروع رانندگی را توضیح داد. درک این جمله برای دانشآموزان این پایه مشکل است.

۳- درک کلمه «وقت» و «توجه» برای دانشآموزان این پایه مشکل است پیشنهاد می‌شود در توضیح این کلمات جمله «خوب نگاه کردند» هم اضافه شود.

۴- کلمات متضاد «ایستادن و راه رفتن» بسیار مناسب است پیشنهاد می‌گردد جهت تکمیل این کلمات «آمد و رفت» هم اضافه شود.

۵- در جمله «بچه‌ها به درس خوب توجه می‌کنند» بین دو کلمه درس و خوب یک «» نیاز می‌باشد بنابراین جمله اینگونه نوشته می‌شود «بچه‌ها به درس، خوب توجه می‌کنند».

بررسی و تحلیل (درست) صفحه ۲۳

درک کلمه «احتیاط کنید» برای دانشآموزان این پایه بعلت انتزاعی بودن، مشکل است.

بررسی و تحلیل (توجه کنید) صفحه ۲۴ و ۲۵

این نوع تمرینات جهت املاء نویسی دانشآموزان بسیار مفید است.

بررسی و تحلیل (تمرین املاء) صفحه ۲۶

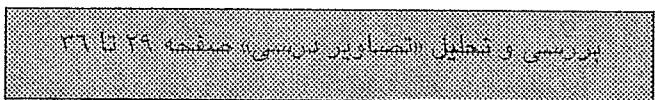
دانشآموزان ناشنوا بعلت اینکه گنجینه لغات کمیدارند قادر نیستند این تمرینها را انجام دهند. پیشنهاد می‌شود جهت تمرین املاء حتی المقدور از موضوعات متن درس داده شود چون دانشآموزان قبلًا با جملات برخورد کرده‌اند ممکن است عملکرد بهتری نشان دهند.

هر چند این قسمت کار جالبی است اما ساختن جمله با توجه به تصویر بدون وجود قسمتی از جمله برای دانشآموزان این سن بسیار مشکل است. مثلاً برای کلمه «قیچی» می‌نویسند «قیچی بود» دانشآموزان این پایه نمی‌توانند جملات را با کلمات زیاد بنویسند زیرا در ارتباط دادن کلمات بهم دچار مشکل هستند.

- ۱- ساختن جمله بر اساس تصویر بدون وجود قسمتی از جمله برای دانشآموز این پایه مشکل است زیرا توانائی ارتباط دادن کلمات با هم را ندارد.
- ۲- در کلمه «تصادف» برای کودکان این پایه مشکل است.

- ۱- تمرین تربیت شنوایی این کلمات برای کودکان نیمه شنوا مناسب است و کودکان ناشنوای مطلق در انجام این تمرینها ناتوان هستند.

۲- در تمرین گفتارخوانی و آموزش گفتار مشکل وجود ندارد.

ضعیف	متوسط	خوب	
		x	همخوانی تصویر با متن
x			همخوانی تصویر با عنوان درس

تصاویر صفحه ۲۹ و ۳۰

- ۱- با توجه به اینکه هدف درس آموزش چراغ راهنمای است اما تصویر صحیحی از چراغ راهنمای در تصاویر مشاهده نمی‌شود.
- ۲- تصویر صفحه ۳۰ که چراغ سبز را در دست یکی از بچه‌ها نشان می‌دهد ممکن است این سؤال پیش آید که، آیا شکل صحیح چراغ راهنمای اینگونه است؟ تصاویر متن هیچگونه کمکی در یادگیری چراغ راهنمای به بچه‌ها نمی‌کند.

تصاویر صفحه ۳۱

- ۳- ماشین بدون سرنشین و راننده است.
- ۴- با توجه به اینکه حرکت ماشین در سمت خود یکی از آموزش‌های راهنمایی و رانندگی است اما تصویر ماشین درست سرخط و سط جاره کشیده شده است که این موجب بدآموزی می‌گردد.

۵- تصویر چراغ راهنمای در دست معلم. شکل صحیح چراغ راهنمای را نشان نمی‌دهد.

۶- چهره معلم خیلی جوان و تقریباً همانند بچه‌ها کشیده شده است.

درس پنجم: حیوان مفید

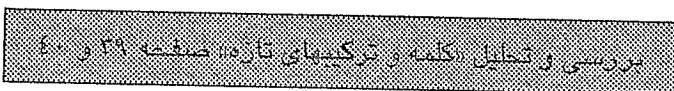
صفحه	عنوان درس	هدف درس	عنوان درس	ارتباط با متن	عنوان درس	ارتباط با ارتباط
۲۸	حیوان مفید	آشنایی با فرآورده‌های گوسفند	خوب	خوب	خوب	عنوان درس با پیام آن

بررسی در تحلیل اسنن درس (صفحه ۲۸)

۱- کلمه «مفید» یک کلمه انتزاعی است بنابراین دانش‌آموزان ناشنوا در این پایه در درک این کلمه مشکل دارند. پیشنهاد می‌شود قبل از آموزش متن، معلم با به کار بردن کلمات متضاد معنی مفید را به دانش‌آموزان آموزش دهد.

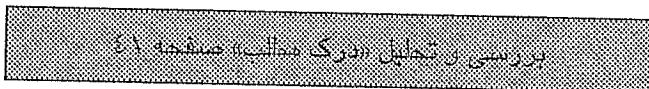
۲- اگر به جمله «گوسفند حیوان مفیدی است» کلمه «خوب» بعد از کلمه «مفید» اضافه شود درک جمله بهتر صورت می‌گیرد. زیرا کودکان با کلمه «خوب» بیشتر انس و آشنایی دارند بنابراین بهتر می‌توانند مطلب را یاد بگیرند.

۳- در کلمه «انسان‌ها» چون «ها» علامت جمع است و برای یادگیری بهتر دانش آموزان در زمینه نکات نگارشی پیشنهاد می‌شود
تصویرت «انسان‌ها» نوشته شود.

۱- در مثال مادر شیر گوسفند را می‌دوشد چون تصویر زنی کشیده شده است پیشنهاد می‌شود بجای کلمه «مادر» کلمه «زن» نوشته شود.

۲- پیشنهاد می‌شود در توضیح کلمه «مفید» کلمه «خوب» هم برای درک بهتر دانش آموزان نوشته شود.

چون یکی از اهداف درس فهماندن فایده‌های گوسفند است پیشنهاد می‌شود برای اینکه مطالب متن بهتر درک شود یک یا دو جمله به فایده‌های گوسفند اختصاص یابد مانند «از ... گوسفند ماست، پنیر، کره و خامه درست می‌کنند».

- ۱- کلمه «ولی» جزء حروف ربط است و فهم آن برای دانشآموزان این پایه مشکل است. آموزش حروف ربط باید در سطوح بالاتری صورت گیرد. پیشنهاد می‌شود جملات بدون حرف ربط «ولی» نوشته شود مانند «شیر برای دندان مفید... شیرینی مفید نیست.»
- ۲- کلمه «اما» جزء حروف ربط است و فهم آن برای دانشآموزان این پایه مشکل است. پیشنهاد می‌شود جمله بدون حرف ربط «اما» نوشته شود مانند «بدن گوسفند پشم دارد، بدن گاو پشم ندارد.»

- ۱- اینگونه تمرینات که جمله بر اساس تصویر نوشته شود بدون وجود قسمتی از جمله برای کودکان ناشنوا این پایه مشکل است در آموزش کودکان ناشنوا باید این نکته که «آموزش مطالب باید از جزء به کل تنظیم شود» رعایت شود در حالیکه اینگونه تمرینات از کل به جزء تنظیم شده است و دانشآموز قادر به ارتباط دادن کلمات بهم نیست. مثلاً جمله‌ای که می‌توان برای تصویر دوم نوشت «این گوشت ران یک گاو است» که به علت طولانی بودن جمله اولاً کودک قادر به نوشته اینگونه جملات نیست و ثانیاً فهم ارتباط بین کلمات مشکل است.

۲- کودکان ناشنوا در این پایه قادر به تشخیص فعل زمان انجام کار نیستند عبارت دیگر فعل جمله را نمی‌توانند بر حسب زمان مناسب برای جمله بنویسند.

بررسی و تحلیل «تصویرهای زیور ایمیلت» صفحه ۱۷

- ۱- نشان دادن کاربرد کلمه «با فقط» با تصاویر گوناگون برای فهم و درک دانشآموزان این پایه بسیار مناسب است اما دانشآموزان در نوشتن جمله کلمه «مو با فقط» دچار مشکل می‌شوند.
- ۲- نشان دادن کاربرد کلمه «چیدن» با تصاویر گوناگون برای فهم و درک دانشآموزان این پایه بسیار مناسب است اما دانشآموزان در نوشتن جمله برای «چیدن پشم» و «چیدن میز» دچار مشکل می‌شوند.

بررسی و تحلیل «خریز آنلاینفکشن» صفحه ۲۵

استفاده از کلمات هم آهنگ بعلت ریتم و یکنواختی در بیان، برای یادگیری دانشآموزان ناشنوا بسیار مفید است.

۱- تمرین تربیت شنوا ایی این کلمات برای کودکان نیمه شنوا مناسب است و کودکان ناشنوا مطلق در انجام این تمرینها ناتوان هستند.

۲- در تمرین گفتار خوانی و آموزش گفتار مشکلی وجود ندارد.

ضعیف	متوسط	خوب	
		×	همخوانی تصویر با متن
		×	همخوانی تصویر با عنوان درس

تصویر صفحه ۴۲

تصویر شماره ۳ نامشخص است و معلوم نیست این تصویر چه چیزی را نمایش می دهد.

درس ششم: نماز

صفحه	عنوان درس	هدف درس	عنوان درس	ارتباط متن با متن آن	ارتباط متن با پیام آن	ارتباط
۴۶	نماز	نامشخص	متوسط	-	-	عنوان درس با پیام آن

دوربینی و تحلیل متن درسی، صفت، شکل، اع

۱- این درس مناسب‌تر بود در آخر کتاب نوشته می‌شد که دانشآموزان بیشتر با مفاهیم قرآنی در درس قرآن آشنا می‌شدند.

۲- هر چند متن درس خوب طراحی شده اما پیام اصلی درس نامشخص است.

۳- در جمله «اول با کمک پدرم وضو گرفتن را یاد گرفتم» دانشآموزان در درک دو فعل «گرفتن» و «گرفتم» دچار مشکل هستند. معلم باید همزمان با تدریس درس از صرف فعلها کمک بگیرد و به دانشآموزان گفته شود که قبلًا "وضو گرفته شد (کاری در گذشته) و زمان فعل «یاد گرفتم» نیز حتماً باید آموزش داده شود. در غیر اینصورت بچه‌ها در فهم و درک جمله دچار مشکل می‌شوند.

- ۴- صرف فعل «یاد گرفته‌ام» باید توسط معلم آموزش داده شود.
- ۵- صرف فعل «می‌خواند» باید توسط معلم آموزش داده شود.
- ۶- جمله «حالا نماز را بخوبی یاد گرفته‌ام» دارای اشکال می‌باشد زیرا کلمه «حالا» نشانده‌نده زمان حال است در حالیکه فعل جمله «گرفته‌ام» گذشته می‌باشد.
- ۷- فعل «گفته است» فعل مرکب است. دانشآموزان ناشنوا در این پایه در یادگیری و فهم اینگونه فعلها دچار مشکل هستند. حتی کودکان عادی هم در درک کامل اینگونه فعلها مشکل دارند پیشنهاد می‌شود جمله اینگونه نوشته شود: «پدرم به من گفت».
- ۸- کلمه «نعمت» یک کلمه انتزاعی است که درک آن برای کودکان ناشنوا مشکل است. پیشنهاد می‌شود کلمه «داده‌های خدا» جایگزین گردد. یا اینکه این کلمه با مثالهای متعدد یاد داده شود.
- ۹- چون «ها» در کلمه «نعمت‌های» علامت جمع است پیشنهاد می‌شود بهم پیوسته نوشته شود.
- ۱۰- در جمله «خدا کسی را که نماز می‌خواند، دوست دارد»، کلمه «کسی» نیاز به توضیح بسیار دارد تا کودکان این پایه قادر به درک آن شوند. درک «نماز می‌خواند» نیاز به صرف فعلها دارد.
- ۱۱- درک کلمه «تکرار» برای دانشآموزان این پایه مشکل است.

- ۱- درک کلمه «نرمش» برای دانشآموزان این پایه مشکل است
پیشنهاد می‌شود کلمه «ورزش» جایگزین شود.
- ۲- درک کلمه «مربی» برای دانشآموزان این پایه مشکل است
پیشنهاد می‌شود کلمه «معلم ورزش» جایگزین شود.

- ۱- این نحوه نوشتتن جمله و سؤال برای توضیح دادن بسیار مشکل است پیشنهاد می‌شود جملات بصورت ساده‌تر نوشته شود
مانند.
- ۱- علی نماز خواندن را از کی یاد گرفت؟
- الف: از پدرش یاد گرفت.
- ب: از مادرش یاد گرفت.
- ۲- درک کلمه «نماز چیست» برای دانشآموزان این پایه مشکل است.
در ضمن جمله «نماز چیست» در هیچ کجای متن درس توضیح داده نشده است.
- ۳- پاسخ «نماز یکی از دستورهای خداست» برای سؤال «نماز چیست» پاسخ مناسب و کاملی نیست پیشنهاد می‌شود این قسمت بدین صورت اصلاح شود:
۲- خدا کسی را که نماز می‌خواند

- الف: دوست دارد.
 ب: دوست ندارد.

بررسی و تحلیل «تمرین اسلام» صفحه ۱۰

اگر این قسمت جهت تمرین املاء باشد دلیلی برای دو دسته کردن کلمات وجود ندارد ولی اگر هدف آموزش کلمات «هم خانواده» است چون آموزش کلمات هم خانواده با آموزش تمرین املاء فرق می‌کند، پیشنهاد می‌شود این قسمت در قالب «تمرین کلمات هم خانواده» آورده شود.

بررسی و تحلیل «تمرین انتقام» صفحه ۱۰

چون جملات همخوانی با جملات متن ندارد و دانش آموز الگویی برای نوشتن ندارد در این قسمت دچار مشکل عدم درک می‌شود. پیشنهاد می‌گردد برای درک بهتر چند تصویر کوچک از چگونگی حالتهای خواسته شده در جملات مانند «پسری در حال وضو گرفتن» کشیده شود.

بررسی و تحلیل «تمرین پیش از خواب» صفحه ۱۱

۱- تمرین تربیت شنوایی این کلمات برای کودکان نیمه شنوا مناسب است و کودکان ناشنوای مطلق در انجام این تمرینها ناتوان هستند.

۲- در تمرین گفتار خوانی و آموزش گفتار کودکان مشکلی ندارند.

بررسی و تحلیل (تساویر درس) صفحه ۴۶

ضعیف	متوجه	خوب	
	x		همخوانی تصویر با متن درس
		x	همخوانی تصویر با عنوان درس

تصویر صفحه ۴۶.

۱- پیشنهاد می‌شود یک تصویر از چگونگی وضو گرفتن علی هم کشیده شود.

درس هفتم: همکاری

صفحه	عنوان درس	هدف درس	ارتباط عنوان درس با متن آن	ارتباط متن با پیام آن	ارتباط
۵۳	همکاری	آشنا کردن دانشآموزان با کمک در کارهای خانه	متوسط	متوسط	متوسط

بررسی و انتلیل (حتی درس) صفحه ۵۳

- ۱- بخشی از درس اختصاص دارد به تولد نوزاد و نامگذاری او که از هدف اصلی درس که آموزش همکاری است دور می‌باشد پیشنهاد می‌شود این درس بصورت یک داستان از «فعالیتهای دانشآموزان که خود را برای برگزاری یک جشن آماده می‌کنند»، نگاشته شود.
- ۲- فعل «آورده بود» یک فعل مرکب است. با توجه به اینکه کودک ناشنوا این پایه آشنایی کامل با فعل ساده ندارد در درک فعل مرکب دچار مشکل است. اگر هدف آموزش، یادگیری صحیح باشد بنابراین ابتدا باید درک فعل‌های ساده در دانشآموزان کامل گردد سپس از فعل‌های مرکب استفاده کرده در صورت وجود فعل‌های مرکب در جمله معلم باید صرف تمام فعل‌های گذشته، حال و آینده را انجام دهد.

۳- در جمله «پس آنها اسم نوزاد را علی گذاشتند» کودکان ناشنوای این پایه در درک فعل «گذاشتند» در این جمله دچار مشکل می‌شوند چون کاربرد این فعل به صورتهای دیگری (مانند جمله علی دفتر را روی میز گذاشت) می‌باشد کودک دچار سردرگمی می‌گردد. پیشنهاد می‌شود فعل «نهادند» که بهتر بچه‌ها درک می‌کنند جایگزین شود. در صورت وجود فعل «گذاشت» در اینگونه جملات نیاز است معلم جمله‌های مانند «مادر اسم شما را چه گذاشت» یا «پدر اسم برادرت را چه گذاشت» با دانش‌آموzan در کلاس تمرین کند.

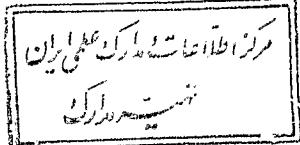
۴- پیشنهاد می‌شود کلمه «نگه‌داری» بصورت «نگهداری» که از نظر نگارشی صحیح‌تر است، نوشته شود.

۵- پیشنهاد می‌شود کلمه «لباس‌های» بصورت «لباس‌هایی» که از نظر نگارشی صحیح‌تر است، نوشته شود.

۶- پیشنهاد می‌شود بجای کلمه «لطفاً» از کلمه «خواهش می‌کنم» استفاده شود.

۷- کلمه «زحمت» یک کلمه انتزاعی است که درک آن برای کودکان این پایه مشکل است.

۸- کلمه «تلash» یک کلمه انتزاعی است که درک آن برای کودکان این پایه مشکل است.

پیشنهادی برای تحلیل اکسلهای آناره، صفت، دمی، آن

- ۱- در کلمه «متولد شدن» برای کودکان این پایه مشکل است.
- ۲- پیشنهاد می‌شود بجای اسم «شريا» که برای کودکان نا آشناتر است از اسم‌های دیگر مانند «فاطمه» استفاده شود.
- ۳- بکار بردن کلمات متضاد برای درک دانشآموزان بسیار مناسب است. (کلاس تمیز # کلاس کثیف)

پیشنهادی برای تحلیل «درک، مطلب، صفت، آن

- ۱- اینگونه جملات با تصویر برای یادگیری بسیار نامناسب است.
- ۲- پیشنهاد می‌شود برای اینکه آموزش ضمیر بهتر صورت گیرد بجای کلمه «مادر» در جمله سوم قسمت اول از ضمیر «او» استفاده شود. جمله جایگزین اینگونه می‌شود «او به بیماران کمک می‌کند».
- ۳- در کودکان این پایه از «حالا دیگر برادرم بیمار نیست» کامل نیست پیشنهاد می‌شود جمله بدین صورت «حال برادرم خوب شد»، نوشته شود.

پیشنهادی برای تحلیل «تریک، کنید، صفت، آن

اینگونه تمرينها برای یادگیری دانشآموزان بسیار مناسب است.

۱- چون جملات این قسمت با متن درس ارتباطی ندارد کودک به تنها بی قابل قادر به کامل کردن جملات نیست. پیشنهاد می شود در این تمرین از کلمات ساده که دانشآموز با معنی آنها آشنایی کامل دارد استفاده شود و پیشنهاد می شود کلمات زیر جایگزین شود.

پاکیزه‌ای	←	خوب
سفره‌ای	←	لباس
پروانه‌ای	←	دوچرخه‌ای

۱- در تصویر «عوض شدن جا» پیشنهاد می شود در ابتدا از تصویری استفاده شود که دو نفر کودک جابجا شوند پس از یادگیری موضوع عوض شدن جا از نفرات بیشتر در تصویر استفاده شود.

۲- فعل «کرده است» یک فعل مرکب است. یادگیری آن برای دانشآموزان این پایه مشکل است.
 ۳- تمرین «عوض شدن لباس» که همراه با تصویر است تمرین مناسبی است.

۴- در تمرین «عوض شدن رنگ» پیشنهاد می‌شود بجای کلمه «عوض» از کلمه «تغییر» استفاده شود. زیرا رنگ در ختها تغییر می‌کند نه عوض می‌شود.

ترمیمی و تحلیل تمرینات تدریسی انتقام اصفهان ۱۳

این تمرینها برای دانشآموزان این پایه خیلی مشکل است. پیشنهاد می‌شود در کنار تصویر قسمتی از جمله نوشته شود.

ترمیمی و تحلیل تمرینات تدریسی انتقام اصفهان ۱۳

۱- تمرین تربیت شنوایی این کلمات برای کودکان نیمه شنوا مناسب است و کودکان ناشنوای مطلق در انجام این تمرینها ناتوان هستند.

۲- در تمرین گفتار خوانی و آموزش گفتار دانشآموزان مشکلی ندارند.

ضعیف	متوسط	خوب	
		x	همخوانی تصویر با متن درس
		x	همخوانی تصویر با عنوان درس

تصاویر صفحه ۵۶

۱- تصویر «لبخند» چندان گویا نیست پیشنهاد می‌شود از عکس که گویاتر است برای نشان دادن لبخند، خنده و قهقهه استفاده شود.

تصایر صفحه ۵۹

۲- برای تمرین «عرض شدن جا» پیشنهاد می‌شود برای نشان دادن این تمرین ابتدا از دو نفر استفاده شود با رنگ پیراهن‌های متفاوت سپس تعداد بچه‌ها را بیشتر کرد.

۱- رنگ درختها در تمرین «عرض شدن رنگ» چندان با هم تفاوت ندارد. بعارت دیگر تشخیص در اینکه رنگ درختها تغییر کرده، مشکل است. پیشنهاد می‌شود رنگ درختها طوری باشد که کودکان بتوانند تغییرات را براحتی تشخیص دهند.

درس هشتم: روستا

صفحه	عنوان درس	هدف درس	عنوان درس با متن آن	ارتباط با پیام آن	ارتباط متن با پیام آن	ارتباط
						عنوان درس
۶۲	روستا	آشنا کردن با وضعیت زندگی مردم در روستا	خوب	خوب	خوب	خوب

بررسی و تحلیل «عنوان درس» صفحه ۶۲

- ۱- پیشنهاد می شود بجای کلمه «تمیز» از کلمه «پاک» استفاده شود.
- ۲- کلمه «دام پروری» از نظر نگارشی اشتباه می باشد با توجه به اینکه یادگیری نوشتن شکل صحیح کلمات باید از دوره ابتدایی صورت گیرد پیشنهاد می شود این کلمه بصورت «دامپروری» نوشته شود.
- ۳- درک کلمه «مزرعه» برای دانشآموزان این پایه مشکل است پیشنهاد می شود کلمه «باغ» جایگزین گردد.
- ۴- درک کلمه «یاری» برای دانشآموزان این پایه مشکل است پیشنهاد می شود کلمه «کمک» جایگزین گردد.
- ۵- درک کلمه «مراقبت» برای دانشآموزان این پایه مشکل است. پیشنهاد می شود کلمه «نگهداری» جایگزین گردد.

۶- درک کلمه «لبنیات» برای دانشآموزان این پایه مشکل است.
پیشنهاد می‌شود که کلمه‌های «ماست، کره، پنیر...» جایگزین
گردد.

جوابیتی و تحلیل کلمه و مرادهای ناره، صفحه ۱۲

۱- فعل «انجام می‌دهد» یک فعل مرکب است که درک آن برای
دانشآموزان این پایه مشکل است.

۲- مثالی که برای فعل «انجام می‌دهند» به کار برده شده (مادر
کارهای خانه را انجام می‌دهد) مناسب نیست پیشنهاد می‌شود
جمله «مادر در خانه خیلی کار می‌کند» جایگزین گردد.

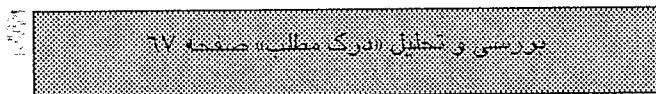
۳- توضیحی که برای کلمه «دام پروری» یعنی «نگه داری از حیوانات
اهلی» بکار رفته کامل نمی‌باشد. از آنجا که هدف از درک مطلب
نزدیک کردن کودکان به مطلب است، و چون کودکان در درک
کلمه «اهلی» هم مشکل ندارند، بنابراین، این هدف (نزدیک کردن
کودکان به مطلب) دنبال نمی‌شود. پیشنهاد می‌شود بعد از کلمه
«اهلی» اینگونه نوشته شود «مانند: مرغ، خروس، گاو، گوسفند...»

۴- جمله «زمین در بهار سرسبز می‌شود» چندان کامل نیست زیرا در
پارکها چمن تقریباً همه فصول سر سبز است و کودکان در شهر
بیشتر با فضای سبز پارکها مواجه هستند.

۵- در جمله «مزرعه: محل کاشتن» درک کلمه «محل» برای دانشآموزان این پایه مشکل است پیشنهاد می‌شود کلمه «جای» جایگزین شود.

۶- برای اینکه کلمه «انجام» در جمله «بچه‌ها در انجام کارها به مادرشان کمک می‌کنند» بهتر درک شود پیشنهاد می‌شود چند تصویر که افراد در حال کار کردن هستند به این قسمت اضافه شود.

۷- پیشنهاد می‌شود کلمه «لبنیات» هم توضیح داده شود. زیرا دانشآموزان در درک این موضوع که «لبنیات چست؟» مشکل دارند.

۱- درک کلمه «اداره» برای دانشآموزان این پایه مشکل است.
۲- درک جمله «زنها هم در روستا و هم در شهر کار می‌کنند» برای دانشآموزان این پایه مشکل است. هر چند کودکان در دوره آمادگی با مشاغل آشنا می‌شوند اما تشخیص عبارت «هم در روستا و هم در شهر» برای آنها مشکل است. پیشنهاد می‌شود این جمله بصورت دو جمله مجزا آورده شود.

۳- درک کلمه «آلوده» برای دانشآموزان این پایه مشکل است. پیشنهاد می‌شود کلمه‌های «بد» یا «کثیف» که کودکان بیشتر با آنها برخورد کرده جایگزین شود.

۴- جمله «خانه‌ها در شهر ساده نیستند» صحیح نمی‌باشد زیرا بسیاری از خانه‌ها در شهر از ساده هم ساده‌تر هستند. همچنین درک این کلمه که «یعنی چه» یا «چه چیزی را می‌خواهد نشان دهد» برای کودکان این پایه مشکل است.

بررسی و تحلیل (تئوری برهمایی زیردرآمد، صفحه ۷۸)

درک تنوین برای دانشآموزان ناشنوا در این پایه (حتی برای کودکان عادی هم) مشکل است. این تمرین را تنها می‌توان از باب گفتار با دانشآموزان کار کرد. فهماندن این تمرین بسیار مشکل است.

بررسی و تحلیل (تئوری برهمایی زیردرآمد، صفحه ۷۸)

- ۱- درک و کامل کردن جمله «در کارخانه... از ...لبنیات...» برای دانشآموزان این پایه مشکل است.
- ۲- نوشتن جمله برای تصویر «مخازه‌دار و بچه» برای پایه دوم ابتدایی مشکل است.

بررسی و تحلیل (تئوری انتقام، صفحه ۷۸)

- ۱- برای تصویر «مزروعه» اگر به جملات ساده اکتفا شود کودک می‌تواند انجام دهد.

۲- جمله‌سازی در زمینه تصویر پایین (مسجد و خیابان) برای کودکان این پایه خیلی مشکل است.

تمرینی و تحلیل تمرینات شنیداری، صفحه ۷۰

درک کلمه‌های قبل و بعد برای دانشآموزان این پایه مشکل است.

تمرینی و تحلیل تمرینات شنیداری، کتابخانه خوانی و ...، صفحه ۷۰

۱- تمرین تربیت شنیداری این کلمات برای کودکان نیمه شنوا کاربرد دارد و کودکان ناشنوا مطلق در انجام این تمرینها ناتوان هستند.

۲- در تمرین گفتارخوانی و آموزش گفتار دانشآموزان مشکل ندارند.

تمرینی و تحلیل تمرینات شنیداری، صفحه ۷۰

ضعیف	متوسط	خوب	
		x	همخوانی تصویر با متن درس
		x	همخوانی تصویر با عنوان درس

تصاویر صفحه ۶۴

۱- در تصویری که برای مثال «احمد آقا دام پروری می‌کند» کشیده شده از مرغ و خروس خبری نیست. زیرا اینها هم جزء حیوانات اهلی هستند هم اینکه یک دامپرور از این حیوانات هم نگهداری و استفاده می‌کند.

تصاویر صفحه ۶۵

۲- در تصویر «زمین سرسبز» فقط چند گل مشخص است و گویای زمین سرسبز نیست پیشنهاد می‌شود از یک سطح سبز رنگ استفاده شود.

تصاویر صفحه ۶۶

۳- در تصویر «آموزگار میان بچه‌ها ایستاده است» بنظر می‌رسد آموزگار پشت سر بچه‌ها ایستاده است. با توجه به تأثیر مثبت تصویر در یادگیری کودکان ناشنوا پیشنهاد می‌شود تصویر آموزگار در حیاط مدرسه که دانشآموزان در اطراف آن هستند، کشیده شود.

درس نهم: عبور از خیابان

صفحه	عنوان درس	هدف درس	ارتباط عنوان درس با متن آن	ارتباط متن با پیام آن	ارتباط عنوان درس با پیام آن
۷۱-۷۲	عبور از خیابان	آشنایی با چگونگی گذشتن از خیابان	متوسط	متوسط	متوسط

بررسی سخن انتقالی (متن درسی، صفحه ۷۱ و ۷۲)

- ۱- درک کلمه «عبور» برای دانشآموزان این پایه مشکل است.
پیشنهاد می‌شود از کلمه «گذشتن» استفاده شود.
- ۲- درک کلمه «قصه» برای دانشآموزان این پایه مشکل است.
پیشنهاد می‌شود از کلمه «داستان» استفاده شود.
- ۳- کلمه «سواره رو» در بین مردم عمومیت ندارد و کمتر از این کلمه در ارتباط اجتماعی از آن استفاده می‌شود. پیشنهاد می‌شود از کلمه ساده‌تری که دانشآموزان هم بهتر آن را درک می‌کنند مانند «خیابان» یا «ماشین رو» استفاده شود.
- ۴- پیشنهاد می‌شود بجای جمله «سواره رو محل عبور ماشین‌ها است. و ما باید از جاهای خط کشی شده عبور کنیم» یک جمله ساده‌تر نوشته شود مانند «خیابان محل رفت و آمد ماشینها است. ما برای رفتن به آن طرف خیابان باید از جاهای خط کشی

شده برویم». این جمله می‌تواند پیام درس را در این پاراگراف روشن‌تر کند.

۵- پیشنهاد می‌شود کلمه «ماشین‌ها» بعلت اینکه «ها» علامت جمع است بصورت پیوسته نوشته شود.

۶- برای اینکه پاراگراف دوم درس (صفحه ۷۲) بتواند پیام درس را کامل‌تر برساند پیشنهاد می‌شود قبل از جمله «بچه‌ها اول سمت چپ را نگاه کرند...» یک جمله بدینگونه «بچه‌ها برای گذشتن از خیابان» در اول جمله اضافه شود تا پیام درس رساطر گردد. با توجه به اینکه در پاراگراف اول چندین مطلب بیان شده است (راه رفتن در پیاده‌رو، خرد کتاب قصه، عبور ماشینها) ممکن است کودک را در گرفتن پیام اصلی سردرگم کند.

۷- پیشنهاد می‌شود کلمه «آن‌ها» بعلت اینکه «ها» علامت جمع است بصورت پیوسته نوشته شود.

بررسی و تحلیل «کلمه‌ی ترکیبی‌ای تازه» صفحه ۷۳

پیشنهاد می‌شود برای کلمات «پیاده‌رو» و «سواره‌رو» نیز ترکیبی‌ای تازه بکار رود.

بررسی و تحلیل «ترکیب مطلب» صفحه ۷۰

درک جمله شماره ۴ برای دانشآموزان مشکل است زیرا در هیچ جای متن درس به نوع کتاب داستان اشاره نشده است. در ضمن این موضوع

جزء اهداف درس نمی‌باشد. پیشنهاد می‌شود جملات بر اساس اهداف درس تنظیم گردد.

بررسی و تحلیل «تصویرهای زیب را بخواهید» صفحه ۷۶

اینگونه تمرینات یعنی تکمیل جمله همراه با تصویر برای آموزش کودکان ناشنوا بسیار مفید است.

بررسی و تحلیل «توجه کنید» صفحه ۷۷

فهماندن کلمه «حتی» به دانشآموزان این پایه برای معلم بسیار مشکل است.

بررسی و تحلیل «انشاء» صفحه ۷۸

- ۱- نوشتن جمله بدون وجود قسمتی از جمله، برای دانشآموزان این پایه مشکل است و آنها نمی‌توانند بین کلمات ارتباط برقرار کنند.
- ۲- درک کلمه «حتی» برای دانشآموزان این پایه مشکل است. کودکان عادی نیز در جمله نویسی با این کلمه مشکل دارند. با توجه به اینکه انشاء نوشتن نیاز به تفکر انتزاعی دارد و اینگونه کودکان در تفکر انتزاعی دارای مشکل هستند پیشنهاد می‌شود از کلمه ساده‌تر به همراه وجود قسمتی از جمله برای تمرین انشاء استفاده شود تا موجبات شکست برای آنها بوجود نیاید.

تمرین تربیت شنایی این کلمات برای کودکان نیمه شنوا مناسب است و کودکان ناشنوا مطلق در انجام این تمرینها ناتوان هستند.

ضعیف	متوسط	خوب	
		x	همخوانی تصویر با متن درس
		x	همخوانی تصویر با عنوان درس

تصویر صفحه ۷۱

- رنگ درختها به نظر طبیعی نیست. بنظر می‌رسد طبق لباس پوشیدن افراد فصل سرما باشد بنابراین پیشنهاد می‌شود از رنگ زرد با حجم کم برگ درختان در صورت پاییز بودن یا از درختان بدون برگ در صورت زمستان بودن استفاده شود. این موضوع شامل شمشادهای اطراف خیابان هم می‌شود.
- ماشینهای نقاشی شده فاقد راننده می‌باشند و این می‌تواند ذهنیت کودک را به خود مشغول کند که چطور ماشین بدون راننده می‌تواند حرکت کند. پیشنهاد می‌شود نقاشیها به واقعیت نزدیکتر باشند.

۲- «درخت سمت راست تصویر جایی نقاشی شده که به نظر می‌آید در دیوار باشد پیشنهاد می‌شود کمی جلوتر نقاشی شود.

۴- رنگ پیاده رو طبیعی نیست.

تصویر صفحه ۷۲

۵- در حالیکه مرتضی و خواهرش برای خرید کتاب به آن طرف خیابان می‌روند اما نقاشی ویترین کتابفروشی گویای کتابفروشی نیست و کتابهای پشت ویترین مشخص نیست.

۶- ماشین سمت راست تصویر از وسط خیابان یعنی درست روی خط وسط خیابان در حرکت است و قسمتی از سمت مخالف را اشغال نموده است. با توجه به اینکه حرکت از سمت خود یکی از موارد مهم فرهنگ رانندگی است، این تصویر می‌تواند بدآموزی ایجاد کند.

درس دهم: دوستان ما

صفحه	عنوان درس	هدف درس	ارتباط عنوان درس با متن آن	ارتباط متن با پیام آن	ارتباط عنوان درس با پیام آن
۶۲	دوستان ما	آشنایی با کشاورز، نانوا، آسیابان و چگونگی کار آنها	متوجه	خوب	متوجه

دررسی و تعلیل «متن درس» جلسه ۱۷

درک کلمه «رشد» برای دانشآموزان این پایه مشکل است پیشنهاد می‌شود کلمه «بزرگ» جایگزین شود.

کلمه «دور» یک کلمه تخصصی در کشاورزی است که درک مفهوم آن برای کودکان این پایه مشکل است. پیشنهاد می‌شود «بریدن» یا «چیدن» استفاده شود.

چون «ها» در کلمه «گندمهای» علامت جمع است پیشنهاد می‌شود بصورت «گندمهای» نوشته شود.

۱- برای درک کلمه «می‌کارد» حتماً معلم باید در ابتداء کلمه «کاشتن» را برای دانشآموزان صرف کند.

۲- جمله «چه کسی شیرینی می‌پزد؟» که جواب آن دارای یک کلمه است برای دانشآموزان این پایه مناسب است.

درک و فهم این تمرين برای دانشآموزان این پایه بسیار مشکل است زیرا معلم باید اشاره به «صفت و موصوف» و « مضاف و مضاف الیه» کند. تا بعد بتواند کلمات تمرين فوق را آموزش دهد. این آموزش در حد کودکان ابتدایی نیست. ضمن اینکه بجز عبارت « محل عبور» دیگر عبارتها در هیچ جای کتاب بکار نرفته است.

جمله سازی با این کلمات (سن - خط) که دانشآموزان پیشینه ذهنی از قبل ندارند بسیار مشکل است. در ضمن اینگونه تمرينات بعلت اینکه دانشآموزان نمی‌توانند جملات را به هم ربط دهند مشکل می‌باشد.

جمله سازی با این تصاویر برای دانشآموزان ناشنوا در این پایه فقط بصورت ساده مانند «پلیس است» یا «معلم است» امکان پذیر است. آنها در ارتباط کلمات ناتوان هستند بنابراین در ساختن جملات طولانی مشکل دارند، پیشنهاد می‌شود قسمتی از جملات نوشته شود تا کودکان آنها را کامل کنند.

این تمرین برای دانشآموزان این پایه بسیار مناسب است.

تمرین تربیت شنوایی این کلمات برای دانشآموزان نیمه شنوا کاربرد دارد. کودکان ناشنوا مطلق در انجام این تمرینها ناتوان هستند.

ضعیف	متوسط	خوب	
		x	همخوانی تصویر با متن درس
		x	همخوانی تصویر با عنوان درس

تصاویر صفحه ۸۱

- ۱- پیشنهاد می‌شود برای نشان دادن تصویر آسیابان بعلت پیشرفت زمان و صنعت از آسیابهای صنعتی تصویری کشیده شود.

تصاویر صفحه ۸۵

- ۲- در تصویر معلم در بالای صفحه «صورت معلم» همانند صورت یک بچه کشیده شده است.
- ۳- در تصویر فروشگاه قنادی در پایین صفحه، کیکی که در یخچال سمت چپ گذاشته شده است به نظر می‌آید روی آن شمع وجود داشته باشد.

درس یازدهم: انقلاب اسلامی ایران

صفحه	عنوان درس	پیام درس	ارتباط متن با پیام آن	ارتباط متن با متن آن	عنوان درس	ارتباط	عنوان درس	ارتباط متن با پیام آن	عنوان درس	ارتباط	عنوان درس	ارتباط متن با پیام آن
۸۸	انقلاب اسلامی ایران	آشنایی با انقلاب اسلامی ایران	خوب	خوب	خوب	آشنایی با انقلاب اسلامی ایران	انقلاب اسلامی ایران	آشنایی با انقلاب اسلامی ایران	انقلاب اسلامی ایران	آشنایی با انقلاب اسلامی ایران	انقلاب اسلامی ایران	آشنایی با انقلاب اسلامی ایران

بررسی و تحلیل «متن درسی» صفحه ۸۱

- ۱- کلمه «حكومة جنبه انتزاعی دارد و دانشآموزان این پایه در درک این کلمه مشکل دارند.

- ۲- پیشنهاد می‌شود بجای جمله «سال‌ها پیش شاه در ایران حکومت می‌کرد» جمله «سال‌ها پیش شاه در ایران دستور داد» یا جمله «سال‌ها پیش شاه در ایران بود» نوشته شود.
- ۳- پیشنهاد می‌شود کلمه «سال‌ها» چون «ها» علامت جمع است به صورت پیوسته نوشته شود.
- ۴- کلمه «ستم» جنبه انتزاعی دارد و درک آن برای دانشآموzan مشکل است. پیشنهاد می‌شود کلمه «بد» جایگزین شود.
- ۵- پیشنهاد می‌شود کلمه «آن‌ها» چون «ها» علامت جمع است به صورت پیوسته نوشته شود.
- ۶- جمله «آن‌ها امام را دوست داشتند» ناقص است. و برای دانشآموzan این سؤال پیش می‌آید که کدام امام؟ پیشنهاد می‌شود کلمه امام همراه با نام خمینی نوشته شود.

تعریفی و تحلیلی اکتفا و ارزشیابی شد»، صفحه ۸۹ و ۹۰

- ۱- دو کلمه «موفق» و «چیره» جنبه انتزاعی دارند و نمی‌توانند برای رساندن معنی «پیروز شد» مناسب باشد.
- ۲- در معنی کلمه «حکومت می‌کرد» پیشنهاد می‌شود کلمه «دستور می‌داد» نیز برای توضیح بیشتر نوشته شود.
- ۳- درک کلمه «شعار» برای دانشآموzan این پایه مشکل است.
- ۴- درک کلمه «نیستی» برای دانشآموzan این پایه مشکل است.

۵- پیشنهاد می‌شود کلمه‌های «ستم» و «امام» نیز در این قسمت توضیح داده می‌شود.

بررسی و تحلیل «برک هنرمند» صفحه ۹۰

کلمه‌های «ظلم»، «اذیت»، «استقلال»، «ستمگر» جنبه انتزاعی دارند و دانشآموزان این پایه در درک این کلمات مشکل دارند.

بررسی و تحلیل «تمرین انشاء» صفحه ۱۲۱ و ۱۲۲

با توجه به اینکه جمله نویسی نیاز به تفکر انتزاعی دارد و دانشآموزان ناشنوا در تفکر انتزاعی مشکل دارند، نوشتن اینگونه جملات برای آنان مشکل می‌باشد و آنان نمی‌توانند بین کلمات ارتباط برقرار کنند. معمولاً آنها جمله‌های ساده برای تصاویر مانند «مردم است»، می‌نویسد.

بررسی و تحلیل تمرین انشایی کتابخانه اسنادی و ... صفحه ۹۳

تمرین تربیت شنواهی این کلمات برای کودکان نیمه شنوا مناسب است و کودکان ناشنوا مطلق در انجام این تمرینها ناتوان هستند.

ضعیف	متوسط	خوب	
	x		همخوانی تصویر با متن درس
	x		همخوانی تصویر با عنوان درس

تصاویر صفحه ۸۸

- ۱- تصویر راهپیمائی مردم بصورت سیاه و سفید است که نمای خوبی به صفحه نداده است. با توجه به اینکه تصاویر در یادگیری کودکان ناشنوا بسیار حائز اهمیت می‌باشد و همچنین می‌تواند استفاده از رنگ شاد در کودکان ایجاد انگیزه فراگیری کند پیشنهاد می‌شود از یک عکس رنگی استفاده شود.
- ۲- با توجه به اینکه پرندگان نقاشی شده نماد آزادی را نشان می‌دهند، نقاش پروانه در صفحه چه چیزی از انقلاب را تداعی می‌کند؟ به نظر وجود این پروانه در صفحه اضافه می‌باشد.
- ۳- تصویر سمت راست کتاب که راهپیمائی مردم را نشان می‌دهد نمی‌تواند واقعی باشد زیرا در هیچ راهپیمائی زن و مرد ادغام نشدن بلکه همیشه مردان در اول صف راهپیمائی و زنان در پشت صف قرار می‌گرفتند. موضوعی که هنوز در بسیاری از موارد اجتماعی رعایت می‌شود.

تصاویر صفحه ۷۹

۴- تصویر بالای صفحه در حالیکه پیروزی بچه‌ها را نشان می‌دهد اما مشخص نیست این پیروزی به چه علت است زیرا توپی در کار نیست. پیشنهاد می‌شود توپی در کنار دروازه کشیده شود تا پیروزی بیشتر نمایان شود.

تصاویر صفحه ۹۲

۵- پیشنهاد می‌شود بجای نقاشی وسط صفحه (پیاده شدن امام از هوایپما) از یک عکس رنگی واقعی برای نشان دادن این موضوع استفاده شود.

درس دوازدهم: کاردستی

صفحه	عنوان درس	پیام درس	درس با متن آن	ارتبط عنوان با پیام آن	ارتبط متن با پیام آن	ارتبط عنوان درس با پیام آن
۹۴-۹۵	کاردستی	-	-	-	-	-

بررسی و تحلیل (ستم درس کاردستی، ۱۳۹۶)

۱- آموزش کلامی این درس برای معلم خیلی مشکل است زیرا این درس دارای توضیح‌های بسیاری است که موجب سردرگمی

دانشآموزان میگردد. برای رفع این مشکل پیشنهاد میشود که معلمان این فعالیت را سر کلاس انجام دهند.

- چون دانشآموزان با کلمه «ماژیک» زیاد آشنای نیستند پیشنهاد میشود از کلمه «مداد رنگی» استفاده شود.

- چون «ها» در کلمه «تخ مرغها» علامت جمع است پیشنهاد میشود پیوسته نوشته شود.

۴- پیشنهاد میشود دو جمله «او از مادرش کمک خواست» و «مادر تخم مرغها را پخت» به یک جمله تبدیل شود. جمله «مادر تخم مرغها را پخت» برای موضوع کافی میباشد.

بررسی و شناسایی کتاب و مرکبیتی تاریخ، صفحه ۹۱

۱- پیشنهاد میشود برای توضیح «آجر» معلم یک آجر در سر کلاس به دانشآموزان نشان دهد.

۲- دانشآموزان این پایه در درک و فهم فعل «حاضر میکند» دارای مشکل هستند پیشنهاد میشود در توضیح بیشتر عبارت «درست میکند» هم آورده شود.

۳- بکار بردن فعل «خم کردن» برای پارچه صحیح نمیباشد زیرا پارچه را هیچگاه خم نمیکنند و این اصطلاح جایی بکار نرفته است.

۴- در توضیح «خانه‌ای کشید» پیشنهاد میشود جمله «شکل یک خانه را کشید» هم اضافه شود.

۵- استفاده از صفت تفصیلی در کلمات «زیباتر: قشنگتر» برای درک دانشآموزان این پایه مشکل است.

۶- در توضیح کلمه «سقف» پیشنهاد می‌شود کلمات «روی خانه» یا «بالای خانه» هم اضافه شود.

۷- در توضیح کلمه «قبل» پیشنهاد می‌شود کلمات «زنگ قبل» که دانشآموزان زیاد با آن بخورد دارند هم اضافه شود.

بررسی و تحلیل پیشنهاد: صفحه ۱۰۰

این تمرین بعلت عدم وجود کلمه جایگزین و تصویر برای کودکان مشکل است. پیشنهاد می‌شود در کنار هر جمله، تصویری کشیده شود.

بررسی و تحلیل: «تمرین افعال» صفحه ۱۰۱

نوشتن جمله برای دانشآموزان این پایه مشکل می‌باشد.

بررسی و تحلیل: «تصویرهایی برای...» صفحه ۱۰۲

وجود کلمات همراه با تصاویر برای یادگیری دانشآموزان بسیار مفید است اما ساختن جمله برای آنها بسیار مشکل است.

جمله‌سازی با توجه به تصاویر و بدون وجود قسمتی از جمله برای دانشآموزان این پایه مشکل است.

تمرین تربیت شنوازی این کلمات برای دانشآموزان نیمه‌شبنا کاربرد دارد. کودکان ناشنواز مطلق در انجام این تمرینها ناتوان هستند.

ضعیف	متوسط	خوب	
	x		همخوانی تصویر با متن درس
	x		همخوانی تصویر با عنوان درس

تصاویر صفحه ۹۵

۱- در سر سفره هفت سین یک طرف آینه (سمت راست) به شمعدان وصل نشده است.

۲- ماهیهای درون تنگ آب بیشتر شبیه بچه قورباغه هستند تا ماهی.

تصاویر صفحه ۱۰۳

۳- در تصاویر ۱ و ۲ نور چراغ مطالعه بنظر بسیار شدید تابیده شده است در حالیکه نور شدید و مستقیم برای مطالعه مضر است و موجب ضعیف شدن چشم‌ها می‌شود.

درس سیزدهم: هفت سین

صفحه	عنوان درس	پیام درس	ارتباط عنوان درس با متن آن	ارتباط متن با پیام آن	ارتباط عنوان درس با متن آن
۱۰۵	هفت سین	آشنایی با چیزهایی که در سفره هتسین گذاشته می‌شود	متوسط	متوسط	متوسط

درس سی و سه تا انتظار این دستورالعمل صفحه ۱۰۵

- بنظر درک درس برای دانشآموزان این پایه مشکل است. مثلاً جمله « هستیم همه در کنار سفره» برای دانشآموزان این پایه هنوز این موضوع تفهیم نشده که فعل را هم می‌شود اول جمله آورد (در شعر نو) بعلت اینکه جای فعل و فاعل در جملات طبق روال درسهای گذشته نسبت کودکان دچار سردرگمی می‌شوند.
- درک کلمه «شادمانتر» برای دانشآموزان این پایه مشکل است. پیشنهاد می‌شود کلمه «خوشحال تر» جایگزین شود.
- کلمه «تنگ» کمتر در بین عموم بکار می‌رود و کودکان با این کلمه زیاد آشنا نیستند پیشنهاد می‌شود کلمه «ظرف» جایگزین شود.

درس سی و سه تا انتظار این دستورالعمل صفحه ۱۰۶

- جمله «در هنگام عوض شدن سال نو» چندان درست نمی‌باشد زیرا وقتی سال جدید فرامی‌رسد سال قبل به سال نو تبدیل

می‌شود بنابراین سال نو خودش عوض نمی‌شود. پیشنهاد
می‌شود کلمه «نو» حذف گردد.

۲- در سفره هفت سین «سبزی» نمی‌گذارند بلکه «سبزه» می‌گذارند.
بنابراین کلمه «سبزی» اشتباه می‌باشد. همانطور که در قسمت
«توجه کنید» آمده کلمه «سبزه» صحیح است.

بررسی و تحلیل: انتربین اسپلی، صفحه ۱۰۹

بنظر تمرين مشکلي برای دانشآموزان اين پايه می‌باشد.

بررسی و تحلیل: انتربین اسپلی، صفحه ۱۰۹

این تمرين برای دانشآموزان اين پايه مشکل است. شاید آنها بتوانند
برای تک افراد جمله خیلی کوتاه بنویسند. (مانند مادر است) اما در
نوشتن جملات مناسب ناتوان هستند. اگر جملات ناتمام استفاده شود
مناسب‌تر است.

بررسی و تحلیل: انتربین اسپلی، صفحه ۱۰۹

ضعیف	متوسط	خوب	
		x	همخوانی تصویر با متن درس
		x	همخوانی تصویر با عنوان درس

درس چهاردهم: فصل بهار

صفحه	عنوان درس	پیام درس	ارتبط عنوان آن	ارتبط متن با پیام آن	ارتبط عنوان درس با متن آن	ارتبط
۱۱۱	فصل بهار	آشنا نمودن دانشآموزان با فصل بهار	متوسط	متوسط	متوسط	عنوان درس با پیام آن

بررسی و تحلیل «استن بیرمن»، صفحه ۱۱۱ و ۱۱۲

- قسمت زیادی از درس اختصاص به عید نوروز و اعمالی که در این عید صورت می‌گیرد، یافته است. پیشنهاد می‌شود موارد مربوط به عید نوروز در یک درس جداگانه آورده شود.
- پیشنهاد می‌شود در این درس موارد مربوط به عید نوروز حذف شود و برای اینکه دانشآموز فصول مختلف را یاد گیرد جمله اول اینگونه نوشته شود. «یک سال چهار فصل دارد. این فصلها به ترتیب، بهار، تابستان، پاییز و زمستان هستند.» در این جمله می‌توان یک پیشینه ذهنی را در مورد فصل به کودک داد.
- جمله «هوا در بهار کم‌کم گرم می‌شود» صحیح نمی‌باشد. کودکان این برداشت را از جمله می‌کنند که هوا در بهار گرم است. ضمن اینکه در بعضی از استانها مانند اردبیل یا کردستان، کرمانشاه و ... تا اواخر بهار هم هوا تقریباً سرد است، پیشنهاد می‌شود جمله

- اینگونه نوشته شود «هوا در بهار کم کم خنک می‌شود» این جمله به واقعیت نزدیک است زیرا هوا در فصل بهار خنک است.
- ۴- پیشنهاد می‌شود «گل‌ها» چون «ها» علامت جمع است بصورت پیوسته نوشته شود.
- ۵- پیشنهاد می‌شود «ماه‌های» چون «ها» علامت جمع است بصورت پیوسته نوشته شود.

بررسی و تحلیل «کلمه ر ترکیبیان تازه» صفحه ۱۱۳

- پیشنهاد می‌شود کلمات «یک دیگر» و «هم دیگر» بهم پیوسته نوشته شوند زیرا از نظر نگارشی اشتباه می‌باشد.

بررسی و تحلیل «دریک مطلب» صفحه ۱۱۴

- این تمرین، تمرین مناسبی برای دانشآموزان این پایه است.

بررسی و تحلیل «تمرین اصلاح» صفحه ۱۱۵

- این تمرین مناسبی است اما برای حرف «ص» در متن کتاب کلمه یا جمله‌ای نوشته نشده است.

۱- این تمرین، تمرین مناسبی است. پیشنهاد می‌شود جمله‌های بیشتری در زمینه تصویر نوشته شود. مانند: «چند نفر در آب هستند».

۲- پیشنهاد می‌شود جمله‌ها بصورت دو جمله‌ای نوشته شود.

انجام این تمرین برای دانشآموزان این پایه مشکل است.

جمله شماره ۳ در صورت خواستن جمله کوتاه از دانشآموزان برای تصویر مناسب است، مانند «مریم به معلم گل داد».

تمرین ترمیت شنایی فقط برای کودکان نیمه شنوا کاربرد دارد. دانشآموزان ناشنوای مطلق توانایی انجام این تمرین را ندارند.

ضعیف	متوسط	خوب	
	x		همخوانی تصویر با متن درس
	x		همخوانی تصویر با عنوان درس

تصویر صفحه ۱۱۱

در متن درس، به این نکته که «در بهار درختها پر از برگ و شکوفه می‌شوند» اشاره شده در حالیکه در تصویر برگ درختان سفید و بی‌رنگ هستند.

تصویر صفحه ۱۱۵

تصویر کودک بیرون استخر با «لباس» کشیده شده در حالیکه مسئولین استخر کسی را با لباس در محوطه استخر راه نمی‌دهند.

تصاویر صفحه ۱۱۷

- ۱- تصویر بالای صفحه، قیافه مادر خیلی کودکانه کشیده شده است.
- ۲- تصویر وسط صفحه، در حالیکه تصویر جشن تولد را نشان می‌دهد به نظر می‌آید احمد در حال فوت کردن روی کیک است اما از «شمع» خبری نیست.

درس پانزدهم: مهربانی

صفحه	عنوان درس	پیام درس	عنوان درس با متن آن	ارتباط متن با پیام آن	ارتباط	عنوان درس با پیام آن
۱۱۹	مهربانی		خوب	خوب	خوب	خوب

هزارهایی و شاهدان «عنوان درس» صفحه ۱۱۹

- ۱- باستان این درس مربوط به دوران حضرت رسول (ص) است که دختران بی‌ارزش بودند و پسر سالاری حاکم بود. در حالیکه در این دوران اینگونه نیست بنابراین دانشآموزان این پایه بعلت عدم وجود پیشینه قبلی در زمینه این موضوع در درک و فهم موضوع درس دچار مشکل می‌شوند.
- ۲- برای درک بهتر دانشآموزان از پیامبر اکرم (ص) معرفی پیامبر توسط معلم قبل از شروع درس لازم می‌باشد.
- ۳- لازم است معلم در زمینه دوران جاهلیت در آن زمان که دخترها را زنده به گور می‌کردند توضیحاتی به دانشآموزان بدهد.

در مثال «مادر نوزاد کوچک را در آغوش گرفت» برای اینکه نوزادش مختص نوزاد قلمداد نگردد پیشنهاد می‌شود جمله «مادر بچه‌اش را در آغوش گرفت» جایگزین گردد.

در یک کلمه «آگاه» و گنجاندن آن در جمله برای دانش‌آموزان این پایه مشکل است پیشنهاد می‌شود کلمه «دان» جایگزین گردد.

۱- اگر این تمرین مربوط به املاء است چرا کلمات متضاد از دانش‌آموزان خواسته شده زیرا این تمرینها (املاء و کلمات متضاد) و تمرین جداگانه می‌باشد.

۲- انجام این تمرین (جملات کامل) برای دانش‌آموزان این پایه مشکل است.

۱- انجام این تمرین برای دانش‌آموزان این پایه مشکل است.

-۲- اگر تصویر تفکیک گردد نسبت به جملات خواسته شده بهتر است. مثلاً یک تصویر کوچک از اینکه مادر به فرزندش لبخند می‌زند.

پیشنهاد تحلیل تصویر این هر چله باید خالی... صفحه ۱۴۰

- ۱- تمرین شماره ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶ و ۷ و ۸، تمرین مناسبی است.
- ۲- در مورد تمرین شماره ۴ یعنی «سال تولد من» معلم ابتدا باید تاریخ تولد تک تک بچه‌ها را به آنها بگوید تا این عبارت بخوبی تفهم شود.

پیشنهاد تحلیل تصویر اینکه گفتار... صفحه ۱۴۱

پیشنهاد می‌شود، حالتهای نوشته شده در تمرین همراه با تصاویر ذکر گردد.

پیشنهاد تحلیل تصویر «تربیت شنوایی، تکرار حرفی...» صفحه ۱۴۲

تمرین تربیت شنوایی فقط برای کودکان نیمه شنوا کاربرد دارد. دانشآموزان ناشنوای مطلق توانایی انجام این تمرین را ندارند.

ضعیف	متوسط	خوب	
	x		همخوانی تصویر با متن درس
	x		همخوانی تصویر با عنوان درس

تصویر صفحه ۱۱۹

- ۱- به علت اینکه نمی‌توان صورت مبارک حضرت رسول (ص) را به تصویر درآورد پیشنهاد می‌شود پشت یا صورت حضرت رسول (صورت نورانی) از بغل کشیده شود و تصویر مرد و فرزندانش از روی رو کشیده شود.
- ۲- تصویر نخل روی کلمات کشیده شده است که باعث نامعلوم شدن کلمات شده است.

فصل پنجم:

بحث و نتیجه‌گیری

کتاب درسی با محتوای مطالب آموزشی به ویژه در نظامهای آموزشی متمرکز که محور مکتوب و مدون تعلیم و تربیت محسوب شده و فعالیتها و تجربه‌های تربیتی دانشآموزان توسط معلم و حول محور آن سازماندهی می‌شود، نیاز به تحلیل و بررسی علمی دارد. این تحلیل به دست اندکاران و مؤلفین کتابهای درسی کمک می‌کند تا در هنگام تهیه و تدوین یا گزینش و انتخاب کتاب درسی تصمیم‌های عاقلانه‌ای را اتخاذ نمایند. این پژوهش به تحلیل محتوای کتاب فارسی دوم ابتدایی ویژه دانشآموزان ناشنوا می‌پردازد. در این فصل به بحث و نتیجه‌گیری در زمینه یافته‌های پژوهشی پرداخته می‌شود.

۱-۵- یافته‌های پژوهش

در بررسی سطح خوانایی کتاب با استفاده از روش فرای، سه نمونه صد کلمه‌ای از سه قسمت مختلف کتاب (اوایل کتاب، اواسط، اواخر کتاب) انتخاب شده است. با توجه به نتایج (میانگین تعداد جملات ۱۱/۱ و میانگین تعداد هجاهای ۱۸۷) بدست آمده و نمودار سطح خوانایی فرای، سطح خوانایی کتاب تقریباً درسطح کلاس دوم است و جهت دانشآموزان این پایه مناسب است.

در بررسی و تحلیل محتوای کتاب می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد.

الف: ارتباط عنوان درس با متن و پیام آن در درس‌های اول، چهارم، هشتم، یازدهم و پانزدهم ارتباط خوبی وجود دارد و در درس‌های دوم، ششم، هفتم، نهم، دهم، سیزدهم و چهاردهم ارتباط نه چندان مطلوبی

(متوسط) وجود دارد و در درس‌های سوم، چهارم و دوازدهم ارتباط ضعیفی وجود دارد.

ب: تمرینهای تربیت شنوایی (در کل کتاب) جهت دانش‌آموزان نیمه شنوا مناسب است و دانش‌آموزان ناشنوا مطلق هیچ گونه استفاده‌ای نمی‌توانند از این تمرینات ببرند. با توجه به اینکه اکثر دانش‌آموزان ناشنوا مطلق هستند، کاربرد این تمرین برای تعداد کمی از دانش‌آموزان مناسب است.

ج: با توجه به اینکه دانش‌آموزان ناشنوا در تفکر انتزاعی مشکل دارند و در تمرینهای انشاء نویسی نیاز به تفکر انتزاعی است، اغلب تمرینهای این قسمت (در کل کتاب) برای دانش‌آموزان این پایه مشکل است و نمی‌توانند ارتباط بین کلمات را درک کنند. با توجه به اینکه در اکثر تمرینها از تصویر استفاده شده است اما یا تصاویر نیاز به جمله سازی طولانی دارد یا اینکه قسمتی از جمله نوشته نشده تا دانش‌آموزان آنرا بر اساس تصویر کامل کنند.

د: کلماتی که «ها» در آنها علامت جمع می‌باشد بصورت جدا نوشته شده که از نظر نگارشی (چون «ها» علامت جمع است) اشتباه می‌باشد. این اشکال در سراسر کتاب مشاهده می‌شود.

ه: نقاشیهای کتاب چندان گویای واقعیت نیستند که نیاز به تجدید نظر دارند.

و: کلمات انتزاعی مانند ظلم، ستم، ستمگر، حکومت، زحمت و تلاش... در درس‌ها زیاد استفاده شده است که نیاز به تجدید نظر دارند.

۵-۲- محدودیتهای پژوهش

کمبود منابع در زمینه توضیح کامل تکنیک‌های تحلیل محتوا و همچنین افراد متخصص.

۵-۳- پیشنهاد پژوهش

پیشنهاد می‌شود از تعداد اندک افراد متخصص در زمینه تحلیل محتوا جهت آموزش پژوهشگران استفاده شود.

منابع

فهرست منابع:

- امینی، سعید. (۱۳۷۴). ارزشیابی و تحلیل محتوای کتاب فارسی اول ویژه دانشآموزان عقب مانده ذهنی. دانشگاه آزاد اسلامی خوارسکان، پایان نامه کارشناسی ارشد.
- تایلر، رالف. اصول اساسی برنامه درسی و آموزشی. ترجمه ابراهیم کاظمی (۱۳۷۰). تهران. مرکز تحقیقات آموزشی.
- جعفری هرنده، رضا. (۱۳۷۵). ارزشیابی و تحلیل محتوای کتاب فیزیک ۱ نظام جدید آموزش متوسطه. پایان نامه کارشناسی ارشد.
- خلالی، مرتضی. (۱۳۷۰). ویژگیهای مطلوب کتابهای درسی. تهران. انتشارات سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی.
- کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان. (۱۳۷۸). تحلیل محتوای کتابهای تالیفی کانون. تهران.
- کوی، تالوتان. آموزش و پرورش تطبیقی. ترجمه محمد یمینی دوزی سرخابی. (۱۳۷۵). تهران. انتشارات سمت.
- لوى، الف. برنامه ریزى درسی مدارس. ترجمه فریده مشایخ. (۱۳۷۳). تهران. انتشارات مدرسه.
- ول夫، ریچارد. ارزشیابی آموزشی. ترجمه علیرضا کیامنش. (۱۳۷۳). تهران. نشر دانشگاهی.
- یار محمدیان، محمد حسین. (۱۳۷۷). اصول برنامه‌ریزی درسی. اصفهان. انتشارات جهاد دانشگاهی.